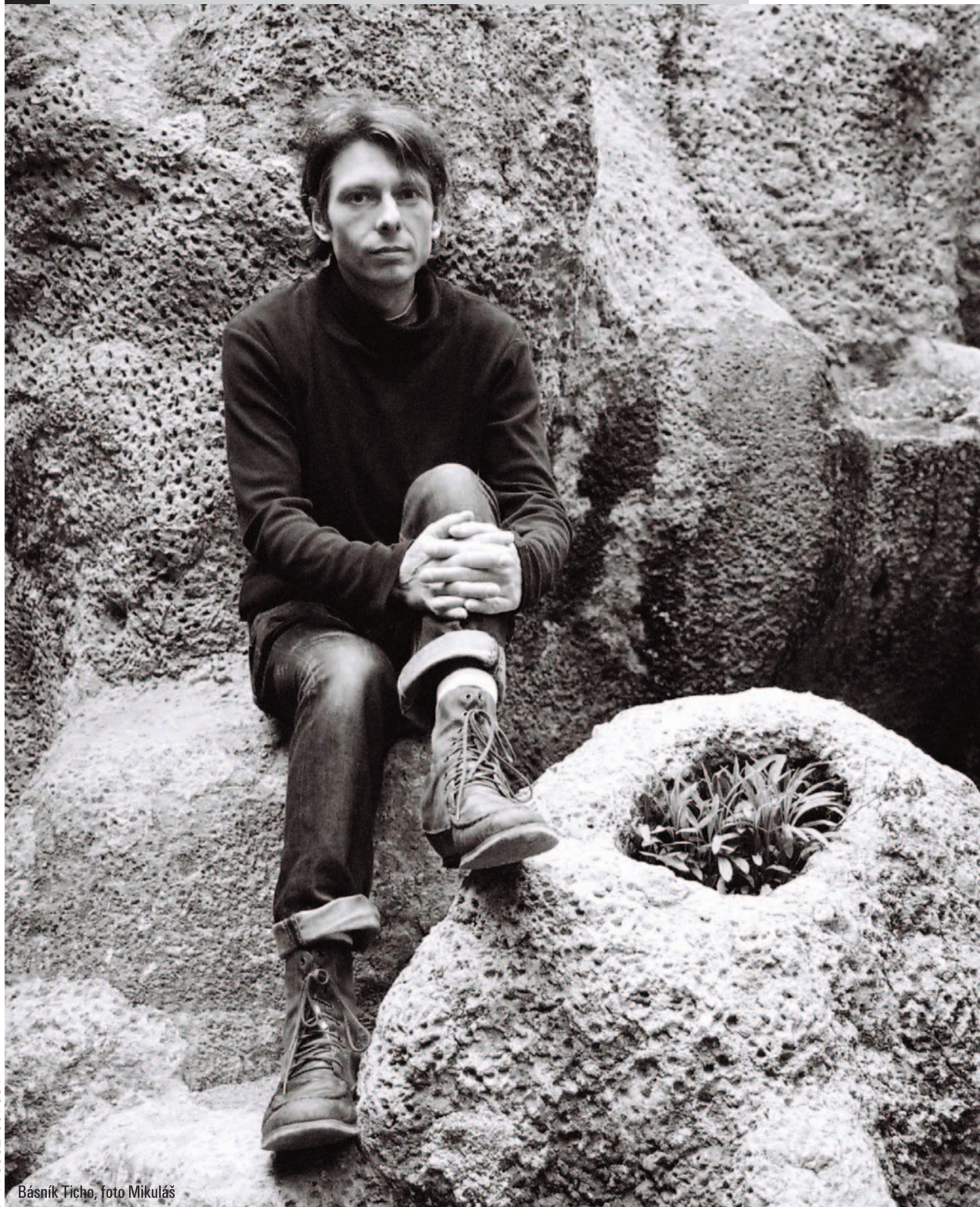

ROZHOVOR

**básník ticho: bojovníka ze mě
udělala doba str. 4**

ANKETA

**literatura očima výtvarných
umělců str. 6**

Básník Ticho, foto Mikuláš

Antonín Brousek**Osobní váha**

Památce Pavla Buksy

*O deset kilo víc,
než vlekl jsem s sebou kdysi.
Zduřelá játra, líc,
zprasené rukopisy*

*na rubu účtenek,
jízdenek, servítků.
Zkasírován náš věk.
Na souši naše crew.*

*Karbolkou čpějící
prkna prázdného mola,
jež znamenají svět. Nikdo se nedovolá
stařečků v kapitánských čepicích.*

*Zbyl na nás už jen štěk
z hlavně. A vyschlá treska.
Poslední, kdo tu dneska ještě tleská,
je Labe, publikum z Čech.*

(Cuxhaven, 17. 7. 1984)

**ROZHOVOR s darinou alster mezi růžencem
a nahým obědem str. 8****STUDIE vladimír papoušek: co viděla libuše str. 10****BELETRIE tři texty jaromíra zeminy str. 12****ESEJ petr král: náměty IV str. 16****HISTORIE REVOLUCÍ národní revoluce roku 1945 str. 18**

Milí čtenáři Tvaru,

dnes začneme nevesele. 1. května zemřel vynikající český básník, překladatel a literární kritik Antonín Brousek (1941 – 2013). V Tvaru naleznete jeho báseň na titulní straně a osobně psaný nekrolog z pera Petra Krále. Věřím, že Antonín Brousek už hoduje na nebeské hostině ve společnosti věčně živých básníků.

Jinak naše desáté číslo zabrousilo do vizuálních vod. Z různých perspektiv obhlížíme témata obrazu a vidění, vztahu vizuality a slova. Téma traktujeme v anketě, která zkoumá literární zájmy 11 současných umělkyní a umělců. Náš záměr byl prostý: dozvědět se o čtenářských zálibách dnešních výtvarníků, o jejich vztahu k literatuře vzhledem ke své tvorbě. Současně se jedná o jeden z prvních kroků na cestě k obnově vzájemných vazeb mezi literárním a výtvarným prostředím. Jak vidno z ankety, ze strany vizuálních umělců je o toto setkávání zájem, byť většina z nich se v současné české literatuře teprve začíná orientovat. Bylo by jistě zajímavé podniknout analogický pokus s literáty na téma vizuality – a není vyloučeno, že něco podobného v budoucnosti podnikneme. Kromě ankety se s tématem setkáváme rovněž v rozhovoru s umělkyní Darinou Alster, jejíž tvorba se napájí ze zdrojů literárních, politických i náboženských. Téma sleduje také pozoruhodná studie Vladimíra Papouška *Co viděla Libuše*, esej básníka Johna Allisona, který se zabývá inspirovanými „překlady“ obrazů malíře Turnera, jejichž autorem byl kritik John Ruskin a evokují ho rovněž básnické a prozaické texty Jaromíra Zeminy.

Dále v tomto Tvaru naleznete svěží až živelný rozhovor s Básníkem Tichem, vedený Patrikem Linhartem, spolu s ukázkami z jeho poezie. Obé čtete jen na vlastní nebezpečí, je totiž možné, že si vás při četbě vezmou na paškál andělé.

Rovněž se v tomto čísle vracíme k otevřenému dopisu Miroslava Huptycha týkajícímu se problematiky bezdomovectví; tentokrát otiskujeme dvě reakce na tento počin, ty zbylé najdete na našem webu.

V seriálu dějin revolucí se tentokrát historik Stanislav Kokoška zamýšlí nad ambivalentním dědictvím květnové „národní revoluce“. Jsem velmi hrdý, že v Tvaru vznikla tato unikátní série textů, která pod taktovkou Rudolfa Vévody přináší texty předních českých a slovenských historiků. Znalost dějin je pro literární kontext podstatná, navíc, jak ukazuje text Pavla Janouška *Rozprava na obranu historie, zvláště literární*, povědomí o dějinách včetně těch literárních upadá dokonce i na vysokých školách.

Závěrem mi dovoluji se podělit o jednu redakční radost téměř intimního charakteru: úspěšně se nám podařilo dokončit jarní úklid. V redakci jsme vyzdorovali další prostor – věřím, že ku prospěchu Tvaru i v jeho tištěné podobě.

Přeji vám hluboké vidění!

Adam Borzič

VEČER TVARU

25.5.2013 18 H

V LITERÁRNĚ HUDEBNÍM PÁSMU VYSTOUPÍ:

ONDŘEJ BUDEUS, BIO3, MILAN KOZELKA, VÍTRHOLC, STANISLAV DVORSKÝ, SVATAVA ANTOŠOVÁ, JITKA SRBOVÁ, KAMIL BOUŠKA, JANELE Z LIKŮ, VÁCLAV KAHUDA

FRANCES & DIMA – TAGTOOL ŽIVÁ KRESBA (VJING)

MIKULÁŠ AKA MIKI DISCJOCKEY – GRAMOFONOVÁ TANČÍRNA

RESTAURACE NA NÁDRAŽÍ

PRAHA – BUBENEČ GOETHEHO 61/4, PRAHA 6

AUTOBUSEM 131 A 515 ZE STANICE METRA A HRADČANSKÁ

VLAKEM 8 MIN. Z MASARYKOVA NÁDRAŽÍ (METRO B)

Ty otázky zná myslím každý, kdo se věnuje české próze: „Řekni mi, stojí něco za čtením? A co se tobě opravdu líbí?“ – Nemám takové tázání rád, neboť jakkoli je produkce beletrie početná, skutečné literární události jsou vzácné a někdy to trvá měsíce a léta, než se urodí Dílo. Pravidelný recenzent se navíc častěji setkává s texty, které nevzbuzují nadšení, a možná že z toho časem také otupí – ztratí schopnost číst naivně, spontánně a bezprostředně. Nicméně když jsem otevřel nejnovější prózu Ivana Binara, měl jsem pocit, že tentokrát mě autor skutečně „dostal“, a já tak budu moci bez rozpaků do světa vyhlásit: Ejhle dílo!

To pozoruhodné, co mne na ní zpočátku chytlo, byla autorova práce s možnostmi řeči. Nejde o žádné formální experimentování, ale o víceméně klasické vypravování, avšak zatímco většina současných prozaiků používá slova tak, aby věcně a popisně odprezentovala určité motivy, příhody a někdy i myšlenky, Binarovy věty jsou přemýšlivé a tvořivé. Čtenář si může být jist, že to jsou ony, skrze které autor, respektive vypravěč znovu a znovu hledá a utváří svůj příběh, svou osobní pověď. Zkrátka číst Binarovu novelu mne hned od prvních stránek neobvykle bavilo a s potěšením jsem se do ní ponořil – zapomínaje, že mým úkolem není si jen tak číst, ale získávat podklad pro recenzi.

Základní vyprávěcí situace v této próze není přitom nikterak nová: starý muž se po letech vrací z velkého světa do místa, v němž kdysi prožil část mládí. A protože je osamělý, najde si partnera a posluchače v toulavé kočce, které pak vypráví o životě, o svých prapodivných nočních snech, ale také o událostech, jež se kdysi

v tomto městě odehrály a jichž se účastnil.

Neobvyklé v kontextu současné české literatury přitom není ani to, že ono město leží v pohraničí, tedy v Sudetech, a vypravěčovo vzpomínání tematizuje odsun-vyhnání Němců, respektive poválečnou kolonizaci vysídlených území. To zvláštní začíná teprve, když si uvědomíme spojnicí Binarovy prózy s prozaickou linií, na jejímž počátku leží Řezáčův *Nástup*. Překvapivě a pozoruhodně pak působí to, že autor svoji nepřímou polemiku s touto někdejší povinnou četbou vede v rovině literární hry, která se sice opírá o čtenářovo dějinné povědomí, ale k historii vytváří svou vlastní – fabulačně uvolněnou, daty a fakty nespoutanou, nadsazenou, modelovou a absurdní – paralelu. Binarovi tak sice není možné věřit co do chronologie či kauzality, může vás však pobavit vlastní emociálně zaujatou variací na obecně známé.

Řezáčova próza začíná tím, že se skupinka budoucích kolonizátorů dobrovolně vydá do města Potočná (dříve Grünbach), aby tuto zemi navrátili do českých rukou a stali se aktéry budoucích dějů. U Binara je pak po *vyhnání* původních obyvatel obdobná skupinka do města Spálené (dříve Brennstadt = Hořící město) *přihnána* v absurdním běhu, neboť její členové byli bůhví proč *vylosováni* jako nepřítel lidu a národa. Řezáč i Binar přitom své postavy pojímají jako sociální vzorek. Jestliže ale první pracuje s jejich třídní a stranickou stratifikací, druhý si vybírá spíše zvláštní lidské typy: světoznámého profesora věnujícího se výzkumu vlaštovek a jeho krásnou, leč chladnou dceru, rodinu snaživého knihkupce a pitomoučského básníka, řemeslně zdatného vše-

uměla a jeho mentálně postiženého syna, ženu skrývající krásu v ošklivých teplácích, z níž se posléze vyklubou hraběnka. Vypravěč tu sám pak vystupuje jako mladík z politicky pronásledované rodiny. A jestliže u Řezáče hybnou silou děje jsou komunisti opírající se o velkou ideu a beroucí na sebe dějinnou roli, u Binara ty nejhnusnější věci páchá přízrakovitý úředník Klápště, jenž své mocenské ambice opírá o autoritu všemocného sovětského poradce, jenž se zdá být stále více Čechem. Pasáže, v nichž se tato skupinka *přihnanců* pokouší žít v liduprázdném městě, plném věcí a zásob, patří k nejbizarnějším a také nejlepšími a nejpůsobivějším. Při jejich četbě jsem byl nadšen.

Výchozí nástup však bohužel nevystačil na celou knihu a autor ve snaze popohnat příběh své modelové město po čase osídlil i dalšími lidmi. Současně ale jako by jeho literární hravost začala podléhat tlaku velkých dějin. Ještě si vymyslí situaci, v níž jsou *přihnanci* nečekaně povýšeni na elitu (jelita) národa, ale vzápětí už neví, co s tím. Přestává svobodně fabulovat a začíná ilustrovat předem daná hodnotová schémata. Čtenář s ním může souhlasit, že česká poválečná společnost nestála za nic a nový řád se opíral o kariéristy, sadistické debily a zmanipulovanou mlčící většinu, jenže literární působivost jeho obrazů se kamsi vytratila. Vypravěčská řeč sice stále ještě hledá, ale nachází jen love story: proti ošklivosti doby, jež ničí jednoho dobrého člověka za druhým, staví hrdinovu lásku ke krásné cikánce: cit, v jehož jméně se oba mladí lidé odhodlají k emigraci, což se jim za pomoci ochotného pohraničnicka podaří.

Při líčení exilu autor znovu objevuje možnosti, jež nabízí uvolněná fantazie, jenže tentokrát je někdejší rozporuplná absurdita substituována pohádkou pro děti, v níž dobro zákonitě vítězí nad zlem. Milenci tak přicházejí do Neu Brennstadtu, který rakouští vyhnanci postavili kousek za hranicemi a který je dokonalou replikou města původního, jen nezdevastovaného. Lidé pak v něm jsou hodní, pilní, vstřícní, nezkažení, rádi hovoří česky... zkrátka pravý opak té pakáže na druhé straně.

A pohádka pokračuje ve spěšném rytmu dál: hrdina i jeho žena vystudují ve Vídni a stanou se známými výtvarníky, ona vytváří pozoruhodné objekty, on se proslaví jako kreslíř seriálu o prasátku s kníry. Kvapnou idylku naruší jen to, že ona uteče s jiným. Ale i to má v konstrukci prózy svůj význam, neboť je třeba, aby on byl na konci osamělý. Jedině tak je možné, aby autor lehce přeskočil třicet let, kdy jeho nechtěně bohatý hrdina truchlil po ztracené lásce. Příběh tak může pokračovat po roce 1989 jeho návratem zpět do Spáleného a jeho rozhodnutím postavit si tu dům a věž, z níž by viděl za třetí obzor a dosáhl na loď, která jej odveze do nebe.

Připadá-li vám moje recenze vnitřně rozlomená, opravdu taková je. Je to průmět mého zklamání na tím, že tak zajímavý nástup skončil navzdory všemu autorovu úsilí jako zmarovaná velká příležitost.

Pavel Janoušek

mnohem víc halucinace z vesmíru než spořádaný úředník odevzdávající každý rok do vydavatelství novou sbírku „poezie“. Řekl bych spíš, že jsem zemřel pro poezii, než že jsem podvodník, ale to nikomu vnučovat nechci. Jo, někdy se nepodaří nějaká báseň vypěstovat k absolutní dokonalosti, to jo, samozřejmě, že mě to hodně mrzí, ale že bych měl být podvodník, to nechápu.

Chápu, nejsi Šolochov a tvoje dílo není Tichý Don. Ručíš za sebe, jak napsal před několika lety Jan Nejedlý o jiném básníku, i tělem. V Malé knize Noci jsi vydal počet ze svého díla za dvě desetiletí. Můžeme očekávat nějakou změnu? Například zlomí tě fakt, že máš rodinu?

Mám za sebou čtvrtstoletí utrpení, proč by mě mělo zlomit další čtvrtstoletí?!

Rád o své tvorbě mluvíš. To je myslím velmi milé. Proto se tě zeptám, kdy je podle tebe báseň hotová? Je dílem okamžiku, nebo jí dáš pár let v lednici a pak se k ní vrátíš? Z tvé tvorby cítím, že snad obojí je pravda, ale zajímá mě tvá metoda. O geniálním Sherlocku Holmesovi také kdysi řekli, že jeho šílenství je metoda.

Někdy říkám, že moje básně jsou astrální květiny, které rostou v krajině ticha. Já je musím včas najít a otisknout na papír, než odkvetou a zemřou. Ale na papíře se pak někdy odehrává neskutečný pilování, dokud báseň nevoní jako klasika. Někdy třeba vůbec, ale někdy i deset dvacet nebo nečto let. Šílenství mi nepřijde jako dobrá metoda, intuice je mnohem lepší.

Cítím jsem, že své úlevě, že za básněmi Ticha nestojí vševědoucí guru. Tvůj

život je přitom tak pestrý a drsný. Čtenáře zarazí už fakt, že jsi nedostal žádnou literární cenu, nemáš žádnou školu ve svých milovaných oborech – tedy poezii a genialitě. Vnímám tě jako permanentního fightera, abych užil tvou oblíbenou angličtinu. Nemáš za to, že musíš dostat své legendě?

No právě. Já ve skutečnosti nejsem moc velký hrdina a bez inkoustu se mi dělá špatně. Všechna ta neuvěřitelná dobrodružství jsem přežil jen nesmírně komplikovanou shodou naprosto neuvěřitelných náhod. Tím se ale nechci stylizovat do role nějakého Forresta Gumpa – chci naznačit, že bojovníka ze mne udělala doba. Nejstrašnější byly střety s nacisty a nacionalisty, z toho jsem měl opravdu ponorku, válečnou psychózu, a pořád o tom nedokážu psát. Když se někdo pořádně podívá

do mé tváře, objeví několik jizev a ještě víc jich mám na hlavě pod vlasy. Ale básník je pro mě především básník, osoba z inkoustu, která prožívá své bolestivé papírky a roztržité chvíličky štěstí nad lyrickou pointou. Básník je básník, dokud udří v ruce labutí brk. Takže případ Cobain – toho kočky pořád lákaly, aby si s nimi dal nějakou dobrotu, až se z toho zastřelil, protože už neudržel v ruce kytaru. Je mi líto, ale Superman nejsem a asi ani nikdy nebudu. Jednu sezonu jo, to je fakt, to byla ale naprostá výjimka.

Co si doopravdy myslíš o Cobainově smrti, když podle všeho neudržel ani tu flintu? Zabili ho dealeri, nebo policajti? Nebo přítelkyně?

Tak přesně tuhle pravdu o životě mi kosmopol před chvílí vymazal z mozku.

Připravil Patrik Linhart

POEZIE

BÁSNÍK TICHŮ

Násilí v křtitelnici

Ledová kostka dopadne na dno rychlostí zvukokapky – čeká až se vyjádří aby se vrátil čeká a její subtoxový dítě je představeno anesteziologovi: Kratina. Kluk by se jmenoval Hasič Po fotrovi. Ta tvář ze dna lžičky

Počestnost krajiny vyprodané bodláky hlídají – Hasič jr. kdyby žil šeptal by: Peří do bouře na Můstku, bouře že ani strážníka by od splavu nenahmatal Jen tak trochu si písnout, by šeptal Orchidej opil se dešť v křtitelnici

Anesteziolog dávno by zapomněl, že zavraždil stopařku popisem pianisty Ani už nevím Kráva jaký měla oči zapomněl jsem na ně jak na pámelník. Zapomněl kdyby mu domovní znamení Nevyklovalo oči procesuální perleti Přesně tak: Nejsou to samý kdyby. Ale ortely tramvají sklapovadlem nezašeptáš

Mr. Hasiče se násilí v křtitelnici nedotklo Pařil v pěstírně hru na compu a měl už 10 000 pts a mačkal klávesky a stehna z masa co šla okolo přitazli vou silou gauče a retra Upgradovaná obloha ho obehrála o duši Utopila ji v hajzlu plným butoxu Oběsila na posprejovaný konzoli Uškrtla skypující salámem

Ledová kostka dopadne na dno rychlostí kapky rychlostí kdy voda vydá téměř kovový zvuk Čeká až se vyjádří aby se vrátil Čeká a její černá ikona ji objímá na nábřeží nad rozsapanými kláveskami Má i kariéru – jestli to o to jde. Tak rychle uvěří v čistotu smrti, že nebe Paladin víno cigareta. Vtělení

„To máš z toho, že jsi chtěla slyšet slovo láska“ Španěl na posvátnou kejtru zaperlí. Ležerní tanec vleže na zemi je nevyslovitelně nahoře: Ty žiješ Ty žiješ a žiješ věčně. Žiješ a jsi to Ty Násilí v křtitelnici není Tvůj problém Když přichází věčná hvězda půlnoci

Vase miskina (pro Sarajevo)

I Vaše mikina už dohořela

Už nemusíš v bolesti balerín tajně doufat v svou krásu Prostě ji zvednu z posmrtných grimas a válkorostů

Chci Ti jen říct, že ses nikdy nezměnila i když se Ti po tváři rozmazala horká rudá rtěnka Hlava se prsty dotká břicha otevřeného jak kabelka zlodějem ruka slovo ruka drží pevně větu ohořelou v tečkách Zvednu ji za ruce, co vytrhly mi chomáč perleti a dotkly se mých vlasů Tvou krásu

Nevím, proč kráterům po minách říkají medvědí tlapy Snad proto, že smrt nás vyhadzuje ze života jak rejžák z tramvaje, jak medvěd ryby z řeky Snad proto, že jsme stále něčím uhranutí Snad je to paradox: Ta mina tak přesně zasáhla můj mozek a paměť ro.....z.....trh.....a.....l.....a: Na sklonku mládí jsem bivakoval na nádraží a ptal se všech výhybek: Kdo je to člověk? Kam vede cesta mrtvé stopařky? Když 42, procento alkoholu v láhvi vodky, spočítá zamrzlej comp? Kam do zaniklých vesmírů svítí padlá hvězda? A žádná vločka zasneňující se nesnesla uprostřed věty k náhle oživlé tváři. Vždyť nebyl červen a nebyl ani duben a nebyla ani půlka září

Navždy budu chodit bos všude tam, kde je na planetě Sarajevo Poznávám, já poznávám, ta místa na kterých nepoznám, kde je vpravo a kde vlevo

(ze sbírky Obchodník s nocí, složenky a Libye)

Tíže

Lidi mi často říkají, že bych se měl zastřelit že je moc znát, že jsem žil na ulici Rýhy kouře v triedru kolejí stopujou Merkur a mapujou Mars, protože lidi jsou často zlý jak prisonerová šed' Obvykle nechápou moc věcí mezi nebem a zemí Mezi zemí a nebem

Jenomže ty víš, že netoužím po ničem jiném než uniknout z pozemský tíže

Hlavu jak puzzle a srdce jak rubikovu kostku

foto Mikuláš

nikdy přesně nevím, kdo tam uvnitř ve mně je Rád vnímám, když letíme po obloze s Měsícem a nemám náladu si lhát – věřím, že takový jsme Někdo, kdo mě potkal o půlnoci na Karlově mostě, řekl: Hele! Měsíc ve svym makrobilym svetru Co tady, ten frajer, zase chce? Jenomže ty víš, že netoužím po ničem jiném než uniknout z pozemský tíže

Nejsem tady, ale mám v hlavě záznamník Chci ti jen říct, na co myslím když na dálku vnímám klín hvězdy souřadnic vznikání věcí mezi nebem a zemí mezi zemí a nebem co asi hned tak nepoberem Takže zas napíšu do lejster a novin že jsem se zase asi moc zhulil Jenomže ty víš, že netoužím po ničem jiném než uniknout z pozemský tíže

Apostata

Když jsem byl ještě považován za dřevěnou loutku sklonila se ke mně marioneta a poskládala kolem mne dřevěné svíčky

Báseň pro Ken Saro-Wivu

Nad komínem se opět schyluje k dešti A tebe pohladilo peří asfaltového ptáka Někde uvnitř

(1996)

Panna a netwar

Sbohem láska už mi docházejí baterky a když si nasadím sluchátka slyším z cizích walkmanů víc než ze svýho

Už nejsem krácející muž, Walker. Už nejsem ani Rainman, dešť shořel v prenatální bitvě předsrdcí jsem muž v síti

v síti Netwar To, co slyším, to nikdo neslyší Zcepeněla bys kdyby ses o tom doslechla

Sbohem panno Už mi docházejí baterky Jsem chycenej v síti Netwar Jsem netvor

(Básník Ticho, 2000)

6. tah Vf1 – e1 De4 – f4

(fragment z šachové poezie)

Tam	Věš	Žel
tma	veš!	zel!
lže	Ves	Zle
mat	vez!	lez (garde věží)
Lež		
lže!	Sev	
Lze	zev:	Lže
vše:		mat
Věž	M. T. a	tma
zve!	V. z E.	tam

(text vznikl podle partie Greco–neznámý protiháč, 17. století; je součástí Noci poezie, 2000)

literatura očima výtvarných umělců

Literatura a výtvarné umění se spolu setkávají od nepaměti. Z jejich vzájemného prolínání se rodily a tryskaly tu obrazy, tu texty, tu objekty na pomezí. Zmatená a fragmentovaná post-post-současnost, jejímž hlavním imperativem je individualistické oddělení, jako by toto tradiční spojení mezi uměními rozvolnila. I proto nás zajímalo, jaké knihy čtou současní výtvarníci, jací autoři je ovlivňují, zda slovo stále inspiruje vizualitu. Oslovili jsme 11 žijících umělkyní a umělců převážně z mladší generace a položili jim následující otázky:

1. Jací jsou vaši oblíbení autoři?
2. Ovlivnila literatura vaši uměleckou tvorbu? Pokud ano, jak konkrétně?
3. Čtete současnou českou literaturu? Které autory?

Lukáš Houdek

1. Úplně nejvíc si ujižím na Virginii Woolfové, přestože její knížky musím číst v klidu, v naprostém tichu a ideálně borovém háji, abych byl schopen ty tisíce významů aspoň ze setiny pochytit. Svým melancholickým způsobem mě dostávají verše čínské básničky z 11. století Li Čching-čao. Obě dámy, přestože obklopené dostatkem a lidmi, se ve svém životě cítí osamělé, zejména potom pocitově nepochopené. Tak si někdy připadám i já sám, a proto mi jsou velmi blízké.

2. Rozhodně. Myslím, že nás ovlivňuje všechno, co čteme, co sledujeme v kině, co se děje kolem nás. Čtení ve mně navíc vyvolává představy, statické obrazy, které si v sobě uchovávám a pak do nich některé svoje fotografie zasazuju. Pokud mám být konkrétní, částečně mě například inspirovala pro jednu z fotografií mého cyklu *Umění zabíjet* Kateřina Tučková.

3. Z českých autorů mám nejbližší k tvorbě zmíněné Kateřiny Tučkové. Řeší ve svých prózách podobné otázky jako já a některé z nich zpracovává obdobným způsobem.

Lukáš Houdek: Brněnský pochod smrti, z cyklu *Umění zabíjet*

Kamila Ženatá

1. V čase se velmi mění, odpovídá to době a věku. Zůstaly vzpomínky na Gabriela Garcíu Márqueze a Haruki Murakamiho.

2. Zcela určitě. Když mi byly asi tři roky, začala mi moje babička číst klasické pohádky. Četla trpělivě a krásně a četla mi až do věku, než jsem se sama naučila číst. Myslím, že to byl velký vklad do mého života. Představy a fantazie, které jsem prožívala a snila, ale i později kreslila a spoluprožívala, se mnohovrstevnatě zapsaly do mé vnitřní reality.

3. Mám hlavu plnou Milana Ohniska.

Kamila Ženatá: Šedý pokoj, Dox, 2013

Milan Mikuláščík

1. Beletrie a divadlo – Jaroslav Hašek, Egon Bondy, J.-P. Sartre, Milan Kundera, Franz Kafka, Alfred Jarry, Ivan

Vyskočil, Václav Havel, Samuel Beckett, Arthur Koestler, J. L. Borges, Karel Čapek, Andrej Platonov, George Orwell, Jerzy Kosiński;

Poezie – Benjamin Péret, Georg Trakl, Gottfried Benn, Oldřich Mikulášek, Vladimír Holan, Jiří Valoch, Jiří Kolář.

Odborná literatura – Konrad Lorenz, Richard Dawkins, Noam Chomsky, Slavoj Žižek, Václav Bělohradský, Karel Kosík, Ivan Sviták, Ondřej Slačálek, Herbert Marcuse, Erich Fromm, Hakim Bey, Roland Barthes, Jean Baudrillard, Michel Foucault, Immanuel Wallerstein, Gilles Lipovetsky, Zygmunt Bauman, Richard Feynman, Albert Einstein, George Gamow.

2. Začátky mé tvorby byly ovlivněny četbou protosurrealistických a surrealistických textů (Lautréamont, de Sade). Velmi jsem měl rád Huysmansovu knihu *Naruby*, z níž si vybavuji scény, které by mohly být současným postkonceptuálním uměním – hrdina knihy upraví svůj byt tak, aby na první pohled působil jako mnišská cela. Všechno je ale fikce a vybavení cely je ve skutečnosti vyrobeno z těch nejzákladnějších materiálů. Jindy si v koupelně přehrává Beethovenovu skladbu prostřednictvím sady flakonů s parfémů, jednotlivým vůním přiřadil zvuky hudebních nástrojů.

Ovlivnil mě také Fernando Pessoa – portugalský spisovatel, který vystupoval pod fiktivními jmény. V 90. letech jsem připravil výstavu smyšlené umělecké skupiny. Vytvářel jsem streetartové realizace pod různými nicky. Skupina Guma Guar, v níž působím, zpočátku vystupovala na každém koncertě pod jiným jménem.

Dále mě inspirovali J. L. Borges, J. Cortázar, Bioy Casares, H. P. Lovecraft, U. Eco – pracovali inovativním způsobem s prvkem „citace“, který se stal jedním z mých ústředních témat.

Čtení chlapeckých románů Jaroslava Foglara v dětství dala zřejmě podvědomý základ mému pozdějšímu zájmu o komunitní a kolaborativní formy umění.

Výrazně mne ovlivnili autoři, kteří se ve své tvorbě dotýkají „politických témat“ (Sartre, Bondy, Orwell, Hašek, Eduard Limonov – *To jsem já, Edáček*).

Po celou dobu mou tvorbu ovlivňuje četba odborné literatury zejména z oblasti sociologie, filosofie, etologie.

3. Naposledy jsem četl Milana Kozelku.

Milan Mikuláščík, Ženská zbrojnice, Nitranská galerie, výstava Genderbunker, 2012

Darina Alster

1. Ted Hughes, Sylvia Plathová, Haruki Marukami, William S. Burroughs, psycholog Thomas Moore, Jean Genet, Aleister Crowley, Henry Miller, Anaïs Nin a pisatelé Bible.

2. Literatura mi pomáhá třídit moje myšlenky a stimuluje moji obrazotvornost. Některé moje projekty přímo z literárních textů vycházejí: *Nahý oběd*, *Imago Dei*, *Bianca Braselli*, *Construction / Deconstruction of Language*.

3. Poezie: skupina Fantasia, Jakub Řehák, Petr Borkovec, Milan Kozelka.

Próza: Václav Kahuda, Emil Hakl.

Naučné knihy: Zuzana Antares, Václav Cílek, Josef Veselý.

Publicistika: Ondřej Slačálek, Ivan Štampach, Saša Uhlová.

Pavel Sterec

1. Oblíbenost autorů se samozřejmě v průběhu času mění. Níže uvádím list jmen, která se mi zasekla v paměti a ke kterým se vracím, ať už v myšlenkách nebo při opakované četbě i po čase, se stejným nadšením. Zároveň to nejsou žádná překvapivá jména, mohl bych v paměti zapátrat i po obskurnějších a méně známých autorech a třeba tím čtenářé navést na někoho koho nezná. Ale neudělám to. Těžištěm pro mě zůstávají: Robert Walser, Witold Gombrowicz, Thomas Mann, Bruno Schulz, Robert Musil, Ilja Erenburg, Andrej Platonov, Alain Robbe-Grillet, Georges Perec, Italo Calvino, Primo Levi.

2. Těžko říct, zda existuje nějaké mé dílo, které by literatura neovlivnila. Nemusí to být explicitní odkaz, ale literatura je neoddelitelná součást světa, v němž přemýšlím a cítím, ze kterého tvořím. Pokud jde o přímou citaci, tak třeba název mé první větší výstavy *Cožpak se pod stolem, který nás dělí, nedržíme všichni tajně za ruce?* je citátem ze *Skořicových krámů* Bruno Schulze.

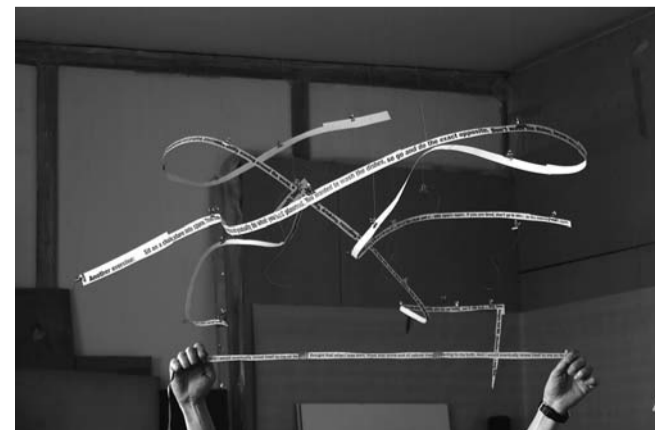
3. Mám rád některé knihy Michala Ajvaze a velmi si cením knih Věry Linhartové a Daniely Hodrové. Ve své generaci se teprve snažím zorientovat.

Pavel Sterec, Nehybná směna, Moravská galerie v Brně

Zbyněk Baladrán

1. Neustále se vracím ke skupině autorů, které čtu pořád dokola: Rjúnoszuke Akutagava, Antonin Artaud, Bertold Brecht, J. L. Borges, Franz Kafka, Samuel Beckett, Marguerite Duras, Egon Bondy, Josef Hiršal, Bohumila Grögerová, Robert Walser, Cordwainer Smith, Věra Linhartová atp.

Zbyněk Baladrán, Předběžná zpráva, 2013

2. Ano, ovlivnila. Nejvíce mě ovlivnili autoři, kteří převrací způsob psaní na hlavu, ti, kteří neumějí psát, ti, kteří toho napsali málo, ti, po kterých zbyly jen fragmenty. Všichni ti, kterým bylo psaní prostředkem emancipace. To mě naučilo psát a používat text.

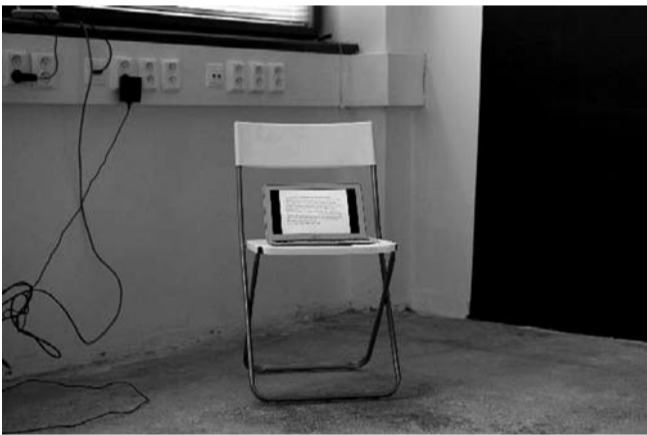
3. Českou literaturu moc nesleduji, ale mám rád texty mladých autorů na pomezí žánrů: Aleše Čermáka, Lenku Vítkovou nebo Ondřeje Buddeuse.

Aleš Čermák

1. Mám mnoho oblíbených autorů, které bych mohl jmenovat. Ale vyjmenuji jen ty, ke kterým se stále rád vracím, a vynechám ty autory, kteří se věnovali a věnují odborné literatuře. Denis Diderot, Samuel Beckett, Elias Canetti, Franz Kafka, Robert Musil, Thomas Bernhard, Heinrich Böll, Ingeborg Bachmannová, Arno Schmidt, Vladimír Nabokov, J. L. Borges, Julio Cortázar, Marguerite Duras, Claire Lispector, Elfriede Jelinek, Raymond Roussel, Raymond Carver, Robert Walser, W. G. Sebald, Jon Fosse, Salman Rushdie, Milan Kundera, Věra Linhartová, Ivan Diviš, Viola Fischerová ad.

2. Neustále mě ovlivňuje. Převážná část mé tvorby je založená na budování a rozvíjení narativních principů. Pracuji, zjednodušeně řečeno, formou odkazů (*zrcadlení historických, politických významů a souvislostí*), jež by v něčem mohly připomínat například strukturu poznámek pod čarou.

3. Abych řekl pravdu jsem velice kritický k současné české literatuře. Zdůrazňuji *současnou českou literaturu*. Postrádám přesvědčení autora, proč se do něčeho vůbec pouští, nevím, zda je to dáno kulturně kolektivním traumatem a s tím spojenou nemožností se vyslovit. Pokud máte otázku na myslí žijící autory, tak mě v téhle chvíli napadá jen Radka Denemarková (*kterou jsem chtěl původně zahrnout do otázky číslo 1*).

Aleš Čermák, Pro začátek můžeme znovu zformulovat náročný systém podmínek pro kladnou odpověď typu „Ano! Opravdový život je přítomnost“, 2013

Mikuláš

1. Namátkou: W. S. Burroughs, Ian McEwan, Boris Vian, Jaroslav Foglar, Stanislav Lem, bratři Strugačtí, Marcel Aymé, Gregory Corso, E. A. Poe, George Orwell, Reinaldo Arenas, Daina Chaviano, Oscar Wilde, Truman Capote, Ladislav Fuks, Haruki Murakami, J. D. Salinger, Vítězslav Nezval, J. M. Barrie, Michail Bulgakov, Daphne du Maurier, Jan Zábana, Edgar Wallace, Alberto Moravia, Towe Jansson.

Mikuláš: Intiměsto, akryl na dřevě, 200 x 150 cm, kombinovaná technika na akulitu, svítidla, 2007

2. Tak to by se nám sem také nevešlo, každý autor jinak. Jaroslav Foglar mě například inspiroval k mnoha výpravám do hlubin rodných předměstí, z nichž jsem rozvíjel první malířská témata, a také probudil můj zájem o kon-

tinuitu deníkových záznamů vlastního života. W. S. Burroughs podnítil mé sklony k erotické syrovosti a kolážování vrstev skutečnosti ve figurální a portrétní fotografii... Často jsem ovlivněn poezií, vznikají tak malířské básně a haiku.

3. Věra Chase, Václav Kahuda, Michal Ajvaz, I. M. Jirous, Jáchym Topol, Dumka 69, Básník Ticho, Fantasia, Václav Vokolek. Co se týče české poezie, mnozí další zatím nevyšli, ale jsem jim vděčný za jejich autorská předčítání.

Elis Unique

(petrohradská umělkyně působící v Praze)

1. F. G. Lorca, Lermontov, A. Blok, Irwin Shaw (téma společnosti), Josif Brodskij.

2. Ovlivnila a nemohla neovlivnit. Počínaje pohádkami, které ztělesňují archetypy a tímto způsobem předurčují osud. Pak na mě měla velký vliv poezie, zejména Lermontov, s jehož lyrikou jsem se hodně identifikovala. Brzy jsem začala psát básně a později i krátké povídky.

Celkově jsem náročný čtenář, mám zálibu v komplexnosti. Proto asi poezie, která mi navíc zprostředkovává synestetické prožitky, působí spíše na smysly než na rozum a poskytuje prostor vlastní fantazii. Zároveň omezuje epičnost a směřuje více do hloubky.

Ale literatura jako celek mi určitě poskytla orientační stanoviska, pověděla mi, kdo jsem, narýsovala můj životní příběh, nakreslila můj vnitřní svět. Myslím, že do jisté míry jsem si vypůjčila lermontovské barvy a obrazy temnoty a osamění. Co se týče synestezie – tu ve své současné tvorbě hledám pomocí různých spojení obrazu a zvuku.

3. Příliš ne.

Elis Unique, V hlubinách, 2011-2012

Martin Kámen

1. Nejvíce mě za poslední leta nadchnul Lawrence Durrell, jeho *Alexandrijský kvartet* a *Avignonský kvintet*, který má bohužel do češtiny přeložený pouze jeden díl. V angličtině či francouzštině bych si tak složitý text s prvky hermetiky nevychutnal, pročez vybězím nějakého velmi schopného překladatele, aby se do toho pustil dřív, než skončím na rozprašové loučce.

2. Určitě ano. Například díky knize *Muž od Michelina* vznikl název mé nejsoučasnější fotografické série *Black as Sin*, která bude vystavena od 7. 5. do 16. 6. v Novoměstské radnici. Mou tvorbu ovlivnila rozhodně i poezie, pohádky a klasické antické tragédie a mýty, které se snažím zasadit do současných konotací.

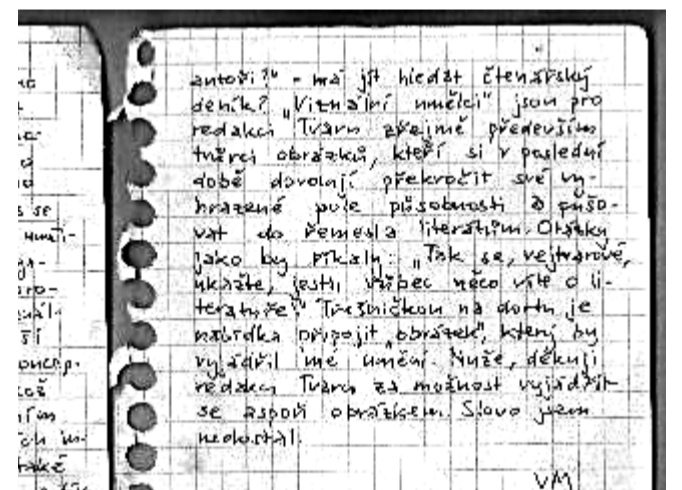
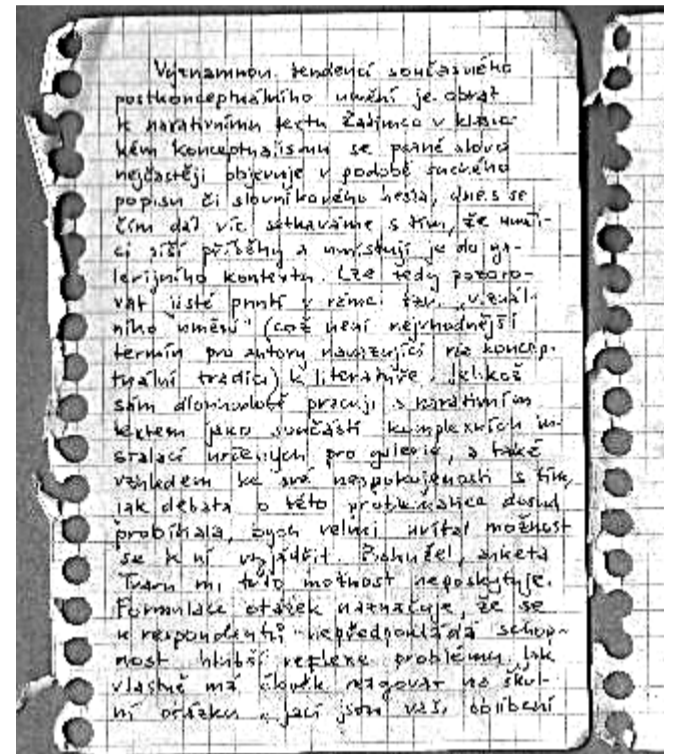
3. Nevím, zda jsou ještě pokládáni za současné autory, ale v oblasti poezie jsou to již od studentských let J. H. Krchovský a Jorge Listopad. Nedávno jsem přečetl *Žitkovské bohyně* od Kateřiny Tučkové, která zároveň působí jako kurátorka umění. Naposledy jsem četl *Kominické*

lodě od Ivana Wernische a chystám se na prvotinu malíře Jana Gemrota, povídky pod názvem *Bestiario*.

Martin Kámen, Black as Sin VII, 2013

Václav Magid

Václav Magid, Anketa, 2013

1. Autoři televizních programů a kuchařek.

2. Ovlivnila, především příručky kreslení a malování. Díky nim jsem se naučil spoustu důležitých pravidel a postupů, které používám ve své tvorbě – od základů kompozice a perspektivy přes principy stínování a míchání barev až po techniky práce s tužkou, perem nebo štětcem.

3. Nečtu.

Redakční poznámka

Každá anketa je chtě nechtě zjednodušující. Oslovili jsme vizuální umělce, protože nás zajímal jejich současný „literární kánon“. Jsme si vědomi, že existují mezisvěty, kde se slovo a vizualita setkávají, a to nejen v konceptuálním a postkonceptuálním umění. Důrazně se však jménem *Tvaru* ohrazují proti nařčení, že bychom chtěli někoho pohrdlivě zkošet nebo redukovali vizuální umění na „výrobu obrázků“. Hermeneutika podezření je v tomto kontextu špatným rádcem. Pokud tato anketa neumožnila Václavu Magidovi vyjádřit svoji koncepci slova a vizuality, ujišťuji ho, že v *Tvaru* prostor má a může ho kdykoli využít.

Adam Borzič

umění je život

S DARINOU ALSTER MEZI RŮŽENCEM A NAHÝM OBĚDEM

V současné době vystavuješ ve venkovní galerii ArtWall svůj projekt *Imago Dei*. Jedná se o sedm obrovských fotografií zobrazujících náboženské archetypy. Co je jeho smyslem?

Je to pro mě za poslední roky nejdůležitější projekt, představuje pro mě velmi intimní téma – hledání Boha. Mým cílem bylo oživit téma víry, protože si zaslouží, aby se o něm přemýšlelo. Osobně nad ním nepovažovala za nutné ho cpát lidem. Když přišel rok 2012, mezi lidmi se vyrojila potřeba změny, různé varianty konce světa, hodně lidí věřilo, že se 21. 12. něco stane. Ukázalo se, že lidem to „něco“ chybí. Hledají cestu k nadpřirozenu, i když nevědí přesně kudy. Myslím, že i v naší ateistické zemi lidem chybí vztah, který přesahuje rámec běžného života. Také se v poslední době objevilo náboženství jako politické a společenské téma, např. kauza Pussy Riot nebo téma církevních restitucí, ale o Bohu se nikdo nebavil, jako by už nikoho nezajímalo. Chtěla jsem téma Boha a víry vnést do diskuse. Proto jsem vytvořila speciálně pro galerii ArtWall projekt *Imago Dei* s podtitulem *hledání Boha ve městě*. ArtWall je galerie ve veřejném prostoru, jejími diváky jsou cestující městské hromadné dopravy všech společenských vrstev a věkových kategorií. Projekt *ID* by v galerii nefungoval, není totiž určen pro uzavřenou galerijní komunitu, ale pro veřejnost.

foto Lukáš Houdek

Demiurg, Stvořitel Světa GN 1,1-31

Demiurg z projektu *Imago Dei*

foto archiv autorky

Kultura, etika

Na tom projektu je specifické také to, že vedle klasických křesťanských obrazů pracuje s obrazy přejatými z gnostické a ezoterní větve křesťanství, mám na mysli obrazy Sofie nebo Stvořitele coby Demiurga či netradiční pojetí Dábla. K těhle formě křesťanství máš osobně blízko?

Lze říci, že gnóze mě svým způsobem přivedla zpátky ke křesťanství. Protože jsem měla stejný pocit jako mnozí lidé v naší kultuře, že křesťanství je *passé*. Vždy jsem se považovala za věřícího člověka, ale bez konfese, bez teorie. Pokusila jsem se obraz Boha víc genderově vyrovnat – feminizovat. Jsou tam Madona i Sofia jako ženské protipóly Ježíše a Demiurga. Nejdůležitější mi připadá postava Sofie jako archetyp svobodné ženskosti. Tato bohyně je současnému člověku hodně blízko. Má v sobě živočišnost, prostopášnost, pokoru i moudrost. A konečně ty božské figury nemusejí být čteny pouze křesťansky, jsou to kolektivní archetypy, které známe z Jungovy hlubinné psychologie. Zrození, smrt, transformace, vzkříšení. Když se ještě vrátím k Sofii, není to postava jen z gnóze, ale najdeme ji i v Bibli, ve Starém zákoně. Obraz svobodného ženství je velmi aktuální. Křesťanství bylo celé dějiny patriarchální, pracovalo s obrazy nadřazenosti a podřízenosti, a to už je právě dneska *passé*.

Jaké jsou reakce na *Imago Dei*?

Překvapilo mě, že reakcí je dost. Chodí mi různé maily, některé polemizují, jiné děkují, že se tím tématem zabývám. Chtějí se mnou někdy vést diskusi, jak vypadá Bůh. Dozvěděla jsem se o několika projektech, které řeší obdobné téma. Na komentovanou prohlídku přišlo asi dvacet lidí, někteří si sdíleli informace na Facebooku. Neměla jsem žádnou vyloženě negativní reakci ze strany ortodoxních křesťanů. Pak jsou tu kritické reakce kolegů umělců – a tam existuje zajímavý fenomén, vždycky se dvě fotografie nelíbí, pokaždé jiná kombinace, říkají mi, že jsem je měla udělat jinak. Odpovídám jim, ať si nafotí vlastní sérii. Líbilo by se mi, kdyby téma žilo dál vlastním životem, vznikaly by nové předobrazy jako v renesanci...

V naší anketě jsi stručně zmínila svá díla ovlivněná literaturou. Můžeš k nim říci něco konkrétnějšího?

Nahý oběd (Naked Lunch) byl pro mě jedním z nejdůležitějších projektů ve spojení s literaturou, performance *NL* je skupinové čtení textu knihy. Struktura Burroughsova románu mi připomíná modlitbu růžence, vím, že to může znít kontroverzně, ale neustále se tam vracejí motivy, navíc ty opakující se příběhy Burroughs stříhal, čili vznikla fragmentární kniha, jako opakovaná modlitba. Nicméně pod těmi vizemi je hluboká informace o manipulaci, moci a bezmoci, o lidských vášních. Ta vize člověku dojde, až když se prokouše složitými opakujícími se vrstvami textu. Mohla by to být vědecká studie, ale Burroughs záměrně užívá formu šileneckého vyprávění fetišických halucinací, což vnímám částečně jako kódování a částečně jako jeho způsob pokory. Tu knihu jsem ztvárnila jako podivnou skupinovou modlitbu, sedmihodinové vigilie v improvizované kapli. Taková meditace, kdy se ti otevře smysl obrazů – jako při růženci.

Construction / Deconstruction of Language byl do sebe zavnutý projekt, kdy jsem vycházela z Heideggerových textů o jazyce. Dvě projekce si povídaly o jazyku, Heideggerovy texty byly fragmentovány automaticky, rozpadaly se na věty, slova, hlásky.

foto z českého tisku

Bianca Braselli na setkání s papežem

Z těžkého filosofického textu takto vznikal surrealistický rozhovor o řeči.

Bianca Braselli vznikla podle Jana Weisse, respektive podle vteřinové vzpomínky na záblesk z televizní inscenace jeho povídky.

No a zmíněné *Imago Dei* vychází z Bible – což je kniha knih.

Dalším okruhem tvé tvorby je politické neboli angažované umění. Mám na mysli např. tvůj *Pomník obětem kapitalismu*. Jak tenhle aspekt do celku tvého umění zapadá?

Angažovanost se objevuje v mé tvorbě až v posledních letech, jak se zhoršila celková situace u nás i ve světě. Já jsem se dřív vědomě politickým uměním nezabývala, chtěla jsem dělat umění, které povznáší, které má zdroj v nevědomí a fantazii, ale jak se věci daly do pohybu, musela jsem zaujmout stanovisko. Umělec by měl kreativním způsobem napomoci společnosti řešit její problémy. Některými svými díly se snažím vůbec nastolit téma. *Pomník obětem kapitalismu* chtěl ukázat, že i kapitalismus je totalitní režim, jako byly komunismus nebo nacismus, a že všechny režimy mají své oběti. Nechtěla jsem nutně říci, že je úplně špatný, ale upozornit na jeho oběti. To může být kdokoliv: třeba já nebo ty nebo rodina, politici, Romové, bezdomovci, mladí lidé, nebo my všichni, kteří jsme manipulováni médii.

Nedávno jsem dělala další kriticko-sociální projekt *Talking head* – mluvící hlavu z masa. Ta hlava pronáší různé reklamní výroky, které jsem izolovala od jejich běžného kontextu, abych ukázala, jak vlastně pracují, nabízené produkty nám pak suplují lásku nebo nás chrání před smrtí: např. Za první rande se neplatí. Krása není limitována věkem. Půjčka, která vás poslechne na slovo atd.

Prozradím čtenářům *Tvaru*, že existuje poměrně dost básnických a prozaických textů, které jsou ti věnovány, buď jsi je skrytě inspirovala, nebo v těchto textech, někdy velmi známých spisovatelů, přímo vystupuješ. Co si vůbec myslíš o tom, že jsi poměrně významná inspirace české literatury?

Z jakýchsi důvodů jsem si s lidmi z literatury vždy rozuměla možná lépe než s výtvarnými umělci. Moji první přátelé byli lidé kolem klubu 8, zhruba kolem roku 2000, to jsem měla pocit, že mám poprvé v životě partu kamarádů. Byla jsem začínající umělkyně a někteří z nich už byli slavní literáti. Bylo to velmi intenzivní setkávání. Hodně mě to inspirovalo, pomáhalo utvářet některé mé umělecké postoje. Zatímco ve výtvarném světě jsem většinou kurátorův ignorovaná rarita, v litera-

tuře vystupuji jako múza v knihách (smích).

A poznáváš se v tom napsaném?

Něco jsou konkrétní příběhy a někdy si literární Darina žije vlastním životem.

Co chystáš v dohledné době?

Podivný projekt. *Workshop Frieda Kahlo* v Doxu. Půjde o pětidenní performanci. Tři umělkyně budou trávit pět dnů v posteli. Bude to hodně volná interpretace života a díla Friedy Kahlo. Z hlediska performance je zajímavý pětidenní formát – to už se blíží beuysovskému pojetí tvorby: *Umění je život – Život je umění*.

Připravil Adam Borzič

foto Roman Dobeš

Darina Alster (1979) je vizuální umělkyně, performerka, publicistka a pedagogka, žije a pracuje v Praze. Nejčastěji se vyjadřuje skrze performance, mluvené slovo, multimediální instalace a videoart. Hlavními tématy její tvorby jsou čas, identita, náboženství a osobní či politické vztahy. Ve svých performancích překračuje hranice konvenční reality, narušuje běžné situace nepochopitelnými či iracionálními jevy, čímž nechává promlouvat podvědomí. Ráda kombinuje nová média s médii archaickými, jako jsou například astrologie, Tarot, náboženství, pohádky a jiné druhy archetypů. Projekty: *Poklad*, *Pieta*, *Zpovědnice*, *Personal Tarot*, *Naked Lunch*, *Bianca Braselli*, *Fembot*, *Thelematrix*, *Pomník obětem kapitalismu*, *Imago Dei*.

Jaromír Zemina o všudypřítomné poezii

Co dovede světlo

Jsou tři hodiny.
Sedím v pokoji u pozdního oběda,
za zády mám okno,
za oknem vrcholky stromů
a pootočený se dívám doprava na zeď,
kde visí obraz od Jiřího Johna
v barvách hlíny, písku a perleti.
Je ticho a světlo je mdlé,
cítím, že se blíží dřímota.

Vtom se ale cosi změnilo,
prostor se rychle rozjasňuje
a na zdi před mýma už zase bdělýma
očíma
objeví se vedle obrazu světlý
kosodélník,
jen o trochu bělejší než bílá stěna.
To se sem mezerou v oblacích protáhly
šikmé sluneční paprsky
a na stěně se zastavily.
Rozdíl té dvojí bělosti je tak malý,
světlo tak změkčené špinavým okenním
sklem,
že okraje kosodélníku jsou nepřesné,
stačí však na to,
abych v něm uviděl drobnou zrnka
písku:
vystala z omítky jemně a ostře
jak slepecké písmo,
jako punktuální slepotisk.

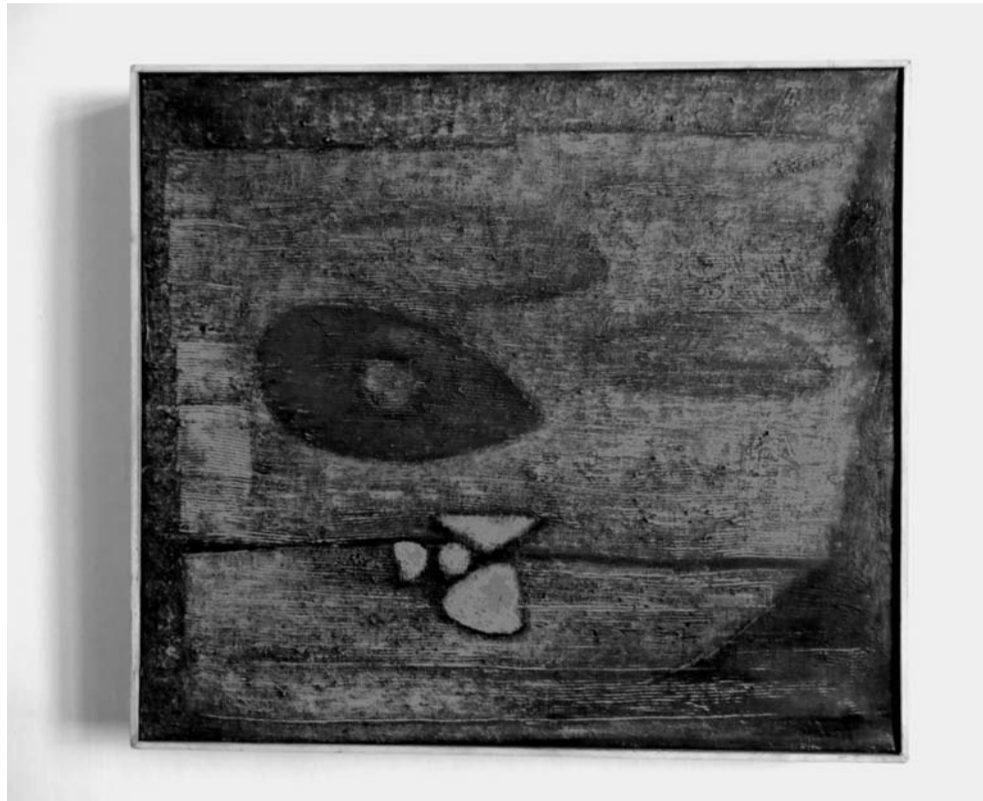
A světlý proud sílí,
jako kdyby byl ovládnut reostatem,
kosodélník je jasnější,
čím dál jasnější
a ze stěny se stalo plátno kinematografu,
na něž, zatímco se venku zvedá vítr,
promítá se film,
malá obrazová báseň na oslavu světla
a pohybu,
kterou tvoří sama příroda,
chvění a mihotání,
čeření a vlnění,
tříštění a opětné skládání a zklidňování,
tady ploška zesvětla, rozzáří se,
tam zas potmění a vybledne...

A něco se změnilo,
přiliv světla ještě zesílil
a do obrazu dosud nepředmětného
nakreslí se siluety větví se zbylým listím,
větve se kývají
a já se jich zachytím
a octnu se v koruně,
koruna se kymácí
a všechno kolem ní se houpe a otáčí,
vše je v pohybu,
až mě jímá závrat
v té mé platonské jeskyni zdivočelých
stinů!

Ale když je pohyb nejprudší,
obraz náhle pohasne
a je tu zase jenom jemně drsná bíle
natřená zeď,
pak zmizí i zrnitost
a zůstává jen rychle matnější bělost:
oblohu opět zakryly oblaky.

A tehdy se na stěně zase připomene
Johnova malba,
hnědá a hmotná, strnulá.
A já, přestože vím,
že za chvíli bude opět krásná,
s troškou lítosti teď cítím,
že jediné lidské dílo,
které by obstálo vedle toho,
jímž příroda zobrazila sama sebe,
bylo by dílo hudební,
stejně proměnlivé a nehmotné,
ba ještě nehmotnější.
A jaké bych nejraději slyšel?
Od koho jiného než od Clauda
Debussyho?
Snad nejspíš něco pro klavír.

Možná však,
že nevhodnějším doprovodem
výjevu tak subtilního
je přece jen ticho,
ticho zivé,
v němž se tají jako barvy v běli
všechny zvuky,
všechna hudba světa.
Jiří Johne, je to tak?

Jiří John: Pobřeží, 1964, olej, plátno, 46 × 52 cm, foto Jaromír Zemina

Jablka

Celé dva dny jsem v dešti a větru česal jablka
a nosil je do domu. A protože dřív, než je
dám do sklípku, musí ovoce oschnout, ulo-
žil jsem je zatím v jedné vrstvě na půdu. Pro
svůj nejhezčí a nejchutnější druh, „horno-
krajský malináč“, jsem vybral světlou bílou,
a poněvadž ta červenozeleň jablíčka miluji,
stal se z jejich ukládání obřad plný opatr-
nosti a něhy.

Záleží mi na tom, aby jim pod krovem bylo
dobře, ale také aby tu co nejlíp vypadala,
a tak jsem napřed po prkenné podlaze
přesně doprostřed místnosti rozestřel starý
květovaný přehoz, a už to samo je pěkné. Na
něj jsem pak pečlivě kladl plod vedle plodu,
řádku za řádkou, až tkanina zmizela. Na
jejím místě teď leží velký čtverec jablek,
čtvercová mozaika, připomínající dlažby
domů v antickém Římě, složená z valounů
živé hmoty, jež hraje tisíce tóny červeně a ze-
leně a prosycuje světlý prostor svěžím de-
chem: voňavý jablekový koberec uprostřed
bílého pokoje.

Je to krásné. Je to tak krásné, že bych se
tam nahoru nejraději chodil dívat každou
hodinu, každý den, stále. A viděl bych, jak
plody časem začínají měknout a vrásčítět
a ve vlhkém vzduchu zdejší zimy přece jen
hnít a plesnivět. A barvy by se měnily, čer-
věná a zeleň by byla vystřídána hnědými a pak
černými a na té by se objevily skvrny nepřed-
stavitelně jemných a zvláštních odstínů, še-
dých, žlutavých, narůžovělých a bílých, a já
bych si představoval, že to maluje Renoir
a Cézanne, potom raný Bonnard, po Bon-
nardovi pozdní Braque a po něm Tápies,
a nakonec by z jablek byly svaštělé mrt-
volky, odpuzující však jenom omezeně ob-
račené k jednomu konci estetické škály,
pošetilce, kteří chtějí vidět pouze jednu
stranu skutečnosti. A vpravdě by to už ne-
byla mrtvá jablka, ale něco jiného, jiná, nová
realita, nová podoba života. Toho života,
jehož součástí je i smrt.

A já bych se chodil na ten tmavnoucí výjev
denně dívat, až bych už znal dopodrobna
každíčké jablíčko, a prožíval bych všechna

stadia jejich proměňování, a až by se začala
odhmotňovat a měnit v pouhé uzilky rosolu
obdané pápěřími plísně – v ovoce Wolso-
vo –, pokorně bych je sesbíral a odnesl do
sadu, aby zúrodnila prst pod stromy, na
nichž se narodila. A na přehozu, na původ-
ním květovaném dekoru, již zase viditel-
ném, by po jablkách zůstal ještě jeden vzor,
otisk jejich rozkladu, veraikon, pravdivý

v příštích chvílích. Pohledem postupně pro-
zkoumávám vozovku, po níž jsem před
chvílí šel, kterou však teď nemám za sebou,
ale před sebou, opakuji si v opačném sledu
její průběh, sleduji, jak klesá několik desí-
tek metrů rovně, pak zatáčí doleva a opět
se narovná. V té zatáčce moje radost asi
skončí, ale skončit nutně nemusí, pokud
ovšem akce neztroskotá ještě dřív, jestliže
jsem mířil špatně, a proto natočení pneu-
matiky zkontroluji ještě jednou.

Když jsem s tím vším hotov, stoupnu si
vedle pneumatiky, levou rukou ji přidržím,
pravou položím na její vrchol, jako kdyby to
bylo temeno hlavy, kterou chci pohladit,
naposled se přesvědčím, že po silnici nikdo
nejede, pak levici zvednu a zároveň pru-
dkým krátkým pohybem pravice pneuma-
tiku roztočím tak, jak jsem coby chlapec
v parku roztáčel dřevěnou obruč.

A v té chvíli se stane zázrak. Zázrak oži-
vení. Pneumatika se teď pohybuje sama,
jen svou tíží, naprosto samostatně reaguje
na měnící se směr silnice a na změny jejího
povrchu, ta volnost je opojná a ona se řítí
rychleji a rychleji a vůbec nedbá toho, že
tempo možná nevládne, vyletí v zatáčce
z dráhy a narazí na něco tvrdého. Občas to
tak dopadne a potom zase závisí na mně,
zda zůstane ležet, když třeba uvízne v blátě
nebo louži, anebo dostane šanci, obvykle
už poslední, pokračovat ve své dobro-
družné cestě.

Ale někdy se milá pneumatika nepřestává
kutálet i za zatáčkou, ba i tehdy, když byla
ze silnice vymrštnuta – kutálí se po spase-
ných loukách a nízkých úhorech dál, stále
dál, až se mi kdesi ztratí z dohledu. Někdy
však, a to je ještě hezčí, ve zvlněném terénu
na některém protisvalu zpomalí, pak se
zvolna zastaví a důstojně se položí na bok.

A já, když se v dále změnila v nehybnou
černou čárku, než odejdu, přes tu vzdále-
nost ji v duchu pozdravím a poděkuji jí –
krásně jsme si to užili. A bavím se předsta-
vou, že až ji někdo najde, bude si lámat
hlavu nad záhadou, jak se tam dostala. Inu,
kouzlem! O jeho moci se před lety přesvěd-
čil také přítel malíř Viktor Pivovarov, když
se mé zábavy zúčastnil na našem společném
výletě: věnoval jí pak jeden ze svých nejpů-
vabnějších básnických textů. I odložená
pneumatika se může stát nástrojem poezie!

Tu kouzelnou proměnu věci v živou bytost
prožívám ještě intenzivněji při druhé zá-
bavě a nepotřebuji k tomu žádnou velkou
rekvizitu, pouze trochu vody. Totiž vody...

Člověk jde zas krajinou a zase po silnici do
kopce, je pěkně asfaltovaná a on si tím víc
pochvaluje letní pohodu – ale jen do chvíle,
kdy pocítí tlak v podbřišku, rychle silící
a neodbytně ho rozptylující. To se mu při-
pomněl plný měchýř. A tak se tlaku zbaví,
co nejdřív a bez okolků, je přece v přírodě.

Jiní pocestní si uleví na okraji silnice, ale
já ne. Zůstanu na ní, najdu si rovné místo,
rozhlednu se – nikde nikdo – a rozvážně vy-
pustím tenký čůrek na asfalt. Je to pří-
jemné (staří filosofové zařadili vyměšování
mezi rozkoše největší), ale to hlavní začne
později, teprve když tělesný požitek vy-
střídá potěšení vyššího řádu.

Teplá nažloutlá tekutina, při dopadu na
zem se trochu rozstříkující (pozor na
boty!), rozleje se v loužičku, ale hned z ní
uniká a spěchá pryč. A tehdy začne ta me-
tamorfóza a přede mnou se už nevine po-
tůček moči, ale plazí se hádek, úžasně
inteligentní hádek, čile se prosmýkající
mezi drobnými kaménky a zrny písku,
rychle se rozhodující, kudy dál, podle po-
vahy terénu někdy zpomalující a pak zase
zrychlující. Občas přece jen zaváhá a zastaví
se a v jeho černé lesklé hlavě s bělavou pě-
novou ozdobou na čele zřetelně vzrůstá na-
pětí, jak tahle chytrá hlavička, nervózně
těkající ze strany na stranu, těžkne přílivem

tekutiny, která spěchá za ní a vlévá se do ní. A napětí roste a za chvíli zesílí natolik, že je schopno postrčit hlavu dopředu, a had, již hodně dlouhý, opět pokračuje v cestě, a aby prozkoumal, kde to bude nejsnadnější, někdy se rozdělí a promění se v hada dvouhlavého, jehož těla se pak pohybují samostatně. Ale i tak se už plazí pomalu, třebaže ho nepřestávám povzbuzovat, a slabne, slabne a pak definitivně znehybní.

Hlava potom pozbude lesku a zešedne, začne se rozkládat a tenounkými vlásečnicemi se spojí a splyne s asfaltovou pustinou. Také tělo, někdy několikametrové, zmatné, jeho obrysy znejasní, a když se za několik hodin stejnou cestou vracím, je tam jenom roztažená rychle schnoucí hadí kůže a někdy ani ona, a z celé krásy zůstal jen zbytek počáteční loužičky, v němž se však už slunce nezračí.

foto Catherine Ébert-Zeminová

Jaromír Zemina (nar. 1930), výtvarník, historik umění, literát a fotograf. Po studiích na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně vystřídal nuceně několik zaměstnání, v letech 1959–1961 pracoval v Ústavu teorie a dějin umění ČSAV, v letech 1961–1992 v Národní galerii, většinou ve sbírce moderního umění, kterou v letech 1965–1970 vedl. V 80. letech byl hlavním kurátorem sbírky zahraničního umění 19. a 20. století. Za výstavní aktivitu v 60. letech (např. *Paris–Prague 1906–1930* v Paříži 1966, *36 artisti cecoslovacchi* v Turíně 1967) mu byla udělena Cena Antonína Matějčka. Od 80. let do nynějška uspořádal desítky výstav moderního umění, jimiž objevil např. zapomenuté dílo Aléna Diviše. Největší prací tohoto druhu byla účast na přípravě výstavy *Europa, Europa* v Kunst- und Ausstellungshalle der BDR v Bonnu 1994. V letech 1992–2005 uspořádal v Turčianské galérii ve slovenském Martině devět velkých výstav českého umění. Knižně mohl publikovat až od konce 80. let, např. v nakladatelství Torst vyšly roku 2000 *Jiné texty* a 2010 *Via artis / via vitae*.

Zde otištěnou báseň a prózu autor přečetl 10. ledna 2013 v Topičově salonu v Praze v rámci cyklu *Literární čtvrtky*, o němž budeme podrobněji informovat v předprázdninovém 13. čísle *Tvaru*.

POEZIE Z VIRTUÁLNÍCH SÍTÍ

Richard Klíčník / Ricarderon

Zapřeni

*Ale pak si vzpomeneš na perutýny
Jak tiskli se ke skále v síle přílivu*

*Nikde ani stopa
po vsi té okázalosti
přírodopisných snímků*

Jako srabi se choulili ke stěně

*Jen jeden
ze kteréhos nezahlíd víc než osten
pýšně se nadouval v kapse korálu*

*Jeskyně slov
však ji znáš a nikdy nevyjdeš
když můžeš se rukama
zapřít o stěny*

Přijde vhod narazit na báseň, která není povrchní a zároveň svůj jazyk dokáže udržet v mezích jasné myšlenky, která nezbytně neriskuje svůj osud v ambivalentních metaforických výbojích. Expozice situace, již bychom v jiném kontextu označili za běž-

nou, směřuje k přesahu nenápadně. Začíná se *in medias res*: spojka ve vztahu, o němž nic nevíme, druhá osoba, motiv vzpomínky – signalizují, že *něco* se bude dít, byť ještě nevíme, jakým směrem. Motiv přírodopisného snímku; kontrast aranžovaného a spontánního světa. Půjde o cosi abstraktnějšího, existenciálně závažnějšího, než jsou informace ze života zvířat. Vážnost, jež v podobných situacích hrozí nepříjemným patosem, je vzápětí zředěna neokázale expresivním (i nespisovným) jazykem. Hloubku pohledu nenaruší, scénu odlehčí a přiblíží ji současnosti. To se ukáže být důležité při následující holanovské aluzi a přenosu počínání perutýna na symbolickou rovinu. Ani ozvučení povědomou metafyzikou básni neublíží. Aktivuje odlehle, ale též vhodně zažité sémantické koncepty pod úhlem jejich nového propojení.

Žaneta Lichtenbergová / Bublinky

V bytě

*kde jsem nikdy nebyla
kam mě nikdy nepozvala*

*a ona je jinde
ona je v jiném městě
které když nejsem zde
společně žijeme*

*a představujeme si Město
s jejím bytem*

*a často ani nemluvíme
a přesto si ukazujeme pocity
jako děti v přešerí sklepů
svá přirození.*

Nečekaná klička na závěr, zvrat ve způsobně prožitém výrazu. Při opakovaném čtení se mi důležitost pointy dále potvrzuje. Byť zprvu vypadá nepřiměřeně syrově, její syrovost je tím, co pozvolna *nesplyvá* s pozadím obdobně vytvořených nálad. Skrývá erotic-kou přesmyčku, v níž si účastníci přirovnání mohou vyměnit věk (dospělí–děti) i objekt zájmu (pocity–přirození). Obě strany přirovnání se potenciálně dotýkají subjektu. Předtím minimalisticky vylíčená situace zdůrazní emocionální napětí, ale za hranice povědomého nás ještě nedovede. Téma důvěrného sdílení s téměř neznámou osobou, nedosažitelnou na druhé straně samoty, je

v době virtuálních technologií aktuální, ale samo o sobě by nestačilo. Teprve závěr učiní báseň zvláštní. Čtenáři je nejprve umožněno prožitkově se ztotožnit, přijmout za svůj stav subjektu, usadit se v něm, aby se na závěr mohl stát obětí šokující invaze, *úderu kotlů*, jako v jedné známé symfonii.

Na obou básních vidíme, že poezie nepotřebuje stavět jen na metaforicky zhuštěném pojmenování. Může využít kombinaci na pohled realistických prvků, jimž se rozestavěním v určitých podmínkách podaří způsobit nevyočítaný, nepředvídaný efekt, např. významový zkrat. Vjem *vyočítanosti* souvisí s opakováním zažitých postupů a s předpověditelností jejich kombinací. To je subjektivní veličina, proto se její vnímání mezi čtenáři bude lišit. Za určitou hranici nepodobnosti s dosud poznanou strukturou mluvíme o nápadu, vynálezu. Ovšem v jakých jednotkách se měří, nevím. Rozhodně nepůjde o lineární veličinu. Mnohdy stačí jen drobně pootočit jazyk a sebe v něm a paprsek poznání se protne s ohniskem. Objevnost a nečekanost zůstanou proměnlivými parametry, naplňujícími se vždy znovu v aktuálně nastalé poetické situaci.

Ladislav Selepko

ZA HUMNY V POLSKU

Knižní rozhovor s nejpobulárnějším a nejvytrvalejším polským poválečným fejetonistou Danielem Passentem (*Daniel Passent: Passa. Rozmawia Jan Ordyński. Czerwone i Czarne, Varšava 2012*) mi nejde z mysli. Jeho fejetony a blogy čtu v týdeníku *Polityka* a na jeho internetové adrese rád, podobně jako – lze říci – miliony Poláků několika generací, a knižní rozhovor je chytrý, zábavný, tragický. V Polsku je tento žánr vyvinut a v jeho vrcholech se mu máloco vyrovná z české produkce, ovšem nad rozhovorem s Danielem Passentem přemýšlím hlavně o obtížné porovnatelnosti našich poválečných dějin. Uvažme: hrdina knihy přežil jako židovské dítě díky statečným Polákům, jeho nejbližší zahynuli především vinou nacismu, ale také vinou zrady jiných Poláků. Po válce byl rád, že je živ, a nové politické uspořádání přijal. Upřímně, ač se se svou inteligencí a vtípem nemohl neocitat na hranici hereze. Od roku 1959 dosud je spjat s týdeníkem, jenž mívá, jako *Rudé právo* například, v záhlaví heslo *Proletariusze wszystkich krajów, łączcie się!* A přece býval vyprodán.

Daniel Passent byl po léta druhem Agnieszky Osiecké, vynikající textařky, třeba autorky písně „Okularnicy“, kterou u nás zpívala Hana Hegerová pod názvem „Studující“; ale textovala také píseň ke *Třem z tanku a psovi*, seriálu buď jak buď propagandistickému. A zároveň udržovala prá-

teleský kontakt s nejvýznamnějším intelektuálním střediskem polského exilu, pařížskou *Kulturou*. Daniel Passent, redaktor inteligentního stranického týdeníku, podpořil po 13. prosinci 1981 generála Wojciecha Jaruzelského a výjimečný stav – jako menší zlo oproti možné intervenci vojsk Varšavské smlouvy; jiní jeho kolegové tehdy odešli z redakce, setrvání by považovali za kolaboraci. Stal se tenkrát pro většinu představitelů Solidarity, zahnané do podzemí, nepřitelem. Po roce 1989 mělo nové Polsko dost moudrosti, aby jeho schopností i nepochybného vlastenectví využilo v diplomacii. A tak dále a tak dále... Navíc, a možná hlavně: Daniel Passent o tom všem mluví, s hrdostí i svých úspěšších a své popularity autora již starého i mezi dnešními mladými Poláky; o svém strachu; dává dnes za pravdu Solidaritě a mluví s úctou o jejích veteránech; za ledacos se kaje, ale bez okázalosti. A bez zamestání stop. Nedělá ze sebe odbojáře. Veterána. A je ve svých pětasedmdesáti letech stále dobře ke čtení. Jeden z posledních velkých středoevropských představitelů asimilovaného židovstva v žurnalistice? Těch rakouských, polských, českých vlastenců, kteří si uchovali vědomí kořenů a navíc získali lásku k většinové národní kultuře své země? Takový životopis u nás možný není. Na to byla normalizace příliš brutální a polistopadové takzvané odčinování minulosti příliš pitomé.

Poslední knížku vydal letos. Dostal jsem ji s věnováním, kde hrdě psal: „Vidíš, že jsem stále aktivní.“ Za pár dní jsem si přečetl na internetu, že Marek Skwarnicki 12. března umřel. Mladý, vlastně dětský účastník Varšavského povstání, vézeň Mauthausenu, celá desetiletí po válce redaktor *Tygodniku Powszechného*. Výborný básník. Možná nejvíc si zakládal na přátelství s Karolem Wojtyłą. Bylo oboustranné: když se už staříček Jan Pavel II. naposledy rozhodl vyjádřit se básnický, *Rímským triptychem*, požádal o radu a redakci právě Skwarnického. Hrdý byl Marek na přátelství, také oboustranné, s Czesławem Miłoszem, kterému složil nejen tento hold: „*Dlouhými řádky / od kraje do kraje stránky / utíkaly na pozadí záře hořících vesnic / z východu na západ zástupy, / i on se svou matkou. / V jedné chvíli se ztratil. / Mě v polovině toho století potkalo totéž, / když jsem se ztratil v davu vyháněném z Varšavy. / Že bychom se našli právě až teprve teď díky jeho poezii?*“ Také se pochlubím: s Markem Skwarnickým jsme se spřátelili, když se chystal český výbor veršů Karola Wojtyły. Napsal předmluvu a měl velkou radost z českého zájmu o básně papeže a přítele.

Krzysztof Kozłowski, jen o rok mladší (nar. 1931), druhá velká osobnost *Tygodniku Powszechného*, několik desetiletí zástupce šéfredaktora, zemřel 26. března. Spolutvůrce katolického týdeníku, jaký neměl mezi Labem a Vladivostokem obdoby.

Velký nejen novinářským dílem, ale možná ještě víc schopností poznat talenty, vést je, získávat mladé pro žurnalistiku moudrou, vždy raději více zdrženlivou než dryáčnickou. Nepíšu to poprvé, ale nemohu to nepřipomenout zas: po 21. srpnu 1968 jedinkrát Krzysztof Kozłowski vypustil svou pravidelnou přehledovou rubriku *Obraz týdne*, aby nemusel psát o internacionální pomoci. A do dalšího čísla *Tygodniku* zařadil s kolegy velký článek o svatém Václavovi, českém patronu. Čtenáři rozuměli.

Do 31. března bylo možné navrhnout kandidáty ceny pro zahraniční polonisty, překladatele a popularizátory polské kultury Transatlantyk. Laureát dostane sošku a deset tisíc eur. Zatím byli oceněny tyto osobnosti: Henryk Bereska (2005, Německo), Anders Bodegård (2006, Švédsko), Albrecht Lempp (2007, Německo), Xena Staroselská (2008, Rusko), Biserka Rajčicová (2009, Srbsko), Pietro Marchesani (2010, Itálie), I li-Tün (2012, Čína); od nás v roce 2011 Vlasta Dvořáčková. Letos bude Transatlantyk udělen 21. června v Krakově – to kdyby se někdo z ministerstva nebo Obce spisovatelů či PEN klubu chtěl podívat, jak se pěstuje přátelská pátá kolona vlastní kultury v zahraničí. Na rozdíl od příštípkařství, šňurkařství či stylu raně formanovského, jaký si zvláště český PEN oblíbil.

Václav Burian

ZA ANTONÍNEM BROUSKEM (25. 9. 1941–1. 5. 2013)

„Děs z existence ve zdravě krevnaté tváři“, to se mi rázem spontánně vybaví, když si teď, kdy umřel, představím Tondu Brouška. Neměl ten děs v pohledu hned, aspoň ne zjevně, k vitalitě sálající z podsaditého, s léty stále víc mohutnějšího těla patřily původně i chtivé záblesky v očích a prudké návaly smíchu sykavě unikající z pootevřených pus přes hradbu svítivé bílých zubů. Také básně, které Tonda psal v době, kdy jsme se seznámili, a z nichž jednou ještě před naším setkáním debutoval v téže *Karlově Univerzitě* (z 15. prosince 1958) jako já, byly plné smyslnosti a „nezvalovsky“ rozsvícených vjemů; třebaže právě to mě k nim hned přitáhlo, jako k vítané výjimce vprostřed intelektuálnějších a odtazitéjších poetik jiných (publikujících) vrstevníků, vzbudilo to ve mně zároveň závist a výčitku, že jsem sám do *Karlovy University* dal jen útlý seifertovský pantoum. Obraznost umocněná smyslovost a chuť na skutečnost, o níž svědčila, zní ještě naplno i v Brouškově prvotině *Spodní vody* (1963), třeba v básni *Něžné stromy* inspirované návštěvou pouti:

„Zprostředka vyskakuje každou chvíli
kornout
frková trumpeta
anebo bláznivá šaškovská čepice
kostelní věž
[...]
Na jedné noze vykasaná alej vysoko třeští“

Broušek byl skutečností doslova nabitý, vsával ji všemi póry stejně jako hlavou, vjemy, počítky a tělesné zkušenosti s věcmi do něj vnikaly spolu se slovy a idejemi; věděl toho zkrátka o skutečnosti plno, znal ji z různých stran a skrz množství konkrétních detailů, poznatků i emocí, které se z něj pokaždé, když začal

psát, začaly hrnout v celých kaskádách. Podobně jako z básní je to vidět i z kritik, které psal souběžně s nimi a jimiž záhy získal pověst ostrého střelce do řad vlastních soupeřů, než svůj postřeh a ostrovtip zaměřil – to už v exilu – k demystifikaci básnické produkce stalinských nebo normalizačních let. Také zde je pozoruhodná už sama energie, která Tondovy texty nese a uvolňuje v nich smysl bohatým postupným vrstvením volně ztěžněných zpráv. Někdy i na rozloze jediné věty: „Nuže, když nyní Zdeněk Nejedlý, profesor již u k. u k. Ferdinando-Karlovy univerzity a teď i ministr školství a osvety, jako celoživotní pohrobek »národního obrození«, krasoumný polyhistor neklamně biedermeierovského přístřihu vystoupil v nabitě Lucerně jménem KSČ s kulturně programatickou přednáškou *Komunisté – dědici nejlepších tradic národních* (v níž byly tyto tradice nota bene zredukovány na linii Tyl – Hálek – Němcová – Neruda – Sládek – Čech – Jirásek – Wolker, resp. Smetana – Aleš), tu si asi jen málokdo mohl uvědomit, ba i jen představit – že se takto vytyčená linie stane vbrzku osou gruntovního »přehodnocení« veškerého českého »kulturního dědictví«, a že v jejím jménu začne být zatracováno a jako čert potíráno vše »kosmopolitní«, »dekadentní«, »prohnilé«, »formalistické«, »modernistické«, »avantgardistické«, – či jak se všechny ty atributy-zatykače jmenovaly“ (doslov k *Podivuhodným kouzelníkům*, 1987).

V básních je ovšem takové vrstvení a větvení zvlášť uhrančivé, a nepřestane takové být vzdor tomu, že jím od Brouškovy druhé sbírky (*Netrpělivost*, 1966) prorůstá opačný elán, všezpochybňující skepse, která nakupené bohatství změní nakonec jen v důkazní materiál snesený ne ve prospěch skutečnosti, ale k její obžalobě. I ústřední doménou básní se stane demystifikace, důsledně desiluzivní pohled zabývá aureoly stejně prosté věci (už v jedné z básní *Spodních vod* je „každý strom [...]

náhle jenom / kůl“) jako národní a společenské mýty („*A nad transem žižkovských žen / tyčí se Gottwald jak úd*“, *Zapomnětlivost*, 1975). Skepse se obrací i přímo proti básni a „rozvětňuje“ ji postupně – a dostředivě – také tím, že ji takřka slovo po slově zpochybňuje, nutí ji vracet se k počátku, brát slova zpět a hledat místo nich jiná. Tak v *Zimní noci z Netrpělivosti*: „*A zase jdem. Jdem jak na drátku. Loutkově. / [...] / Rozklížení... Rozhlížení. Všude andělské voje... / Trčí!*“ Díky bohaté orchestraci i přesnosti předmětných detailů – a vzdor ztracenému (nebo básníkem postrádanému) smyslu zní nicméně v básních dál celý svět:

„V magické kouli kaváren prázdná. Jen
vodní vši sněží.
Jen budík krve tiká dál, orloj, jež
nepochroumá
euforie poledne, ani půlnoční trauma,
ba ani paklíč měsíce, který se může
cloumá
zarezlým zámekem na heslo v sejfech
mosteckých věží.“
(Severní moře z *Vteřinových smrtí*,
1987)

Není teď chvíle na zkoumání fakt a důvodů, které Tondu i jeho poesii posléze obrátily i proti vlastní osobě a nechaly mu v očích jen hrůzu z prázdna, které zahlédl za vším, i z marnosti vlastního osudu; a není nakonec ani podstatné, šlo-li o bůhvíjaké osobní předurčení nebo o souhru životních okolností, ran, které utřil, a nedostatku podpory, již proti nim hledal a nenašel u jiných. Jisté je, že napětí mezi tou hrůzou a jeho vitalitou se stalo klíčovým pro básníkovu dílo i pro jeho osud; zatímco do básní čím dál víc vstupoval jen proto, aby se sarkasticky bral do pinzety a vysmíval se vlastní existenci („*Dodnes se topím jen v odpadcích. Důbu v nich plnicím perem*“, *Střepey z Vteřinových*

foto archiv Tvaru

smrti), skutečný Tonda přežíval tvrdošíjně sám sebe a po každé zdánlivě definitivní katastrofě a agonii (na nichž se většinou aktivně podílel) se znovu zvedal na nohy, až se zdálo, že je podobně nezničitelný jako Karel Šebek. Byl přítom natolik skutečným a inspirovaným básníkem, aby i jeho nejintimnější účtování s vlastním já bylo také diagnosou okolního světa: „*Co nás tak zvichřilo, to nebyl uragán. / To byl strach z bezčasu, jaké zavládné zítřka, / šíříc se o překot do všech světových stran.*“ (*Vigilie*, 1993) Jeho poesie si dokonce uchovávala schopnost předjímat události, které se teprve mají stát; patřil tak rovněž k vzácným básníkům, kteří předem zahlédli zkázu z 11. září 2001: „*Noha stíhající nohu, schod za schodem, / poschodí za poschodím [...] / injekce výtahů se přelévají šachtami / činžáků; stahuje se kruh, / do jediného bodu, / do místa vpichu, / hrot letadla míří / přibodnout k zemi / neviditelné město.*“ (*Hon ze Zimního spánku*, 1980)

Je toho dost, před čím je při vyslovení Brouškova jména proč smeknout.

ZKÁZA TITANIKU

HANS MAGNUS ENZENSBERGER: ZKÁZA TITANIKU

Zpěv devátý

Ti cizinci, kteří se nechali vyfotografovat na cukrových polích Oriente, nůž pozvednutý do výše, vlasy spleené, bavlněnou košili ztuhlou sirupem a potem: přebyteční lidé!
V útrokách hlavního města se totiž nerušeně dál hromadila stará bída, páchlo to tu po staré moči a po staré porobě, voda z kohoutku vyschla už po poledni, plynový plamen na vařiči vyhasl, stěny se drolily, čerstvé mléko nebylo, „lid“ stál večer trpělivě frontu na pizzu, zatímco v Hotelu Nacional, na terase směrem k moři, kde dřív hodovali gangsteři, kde senátoři kdysi klečeli na svých tučných kolenou a handrkovali se o bakšiš se striptýzovými tanečnicemi zahalenými do modrého peří, teď sedělo několik starých pařížských trockistů, co kolem sebe házeli chlebové kuličky, „příjemně subversivně“, a citáty z Engelse a Freuda.

*Cena 14 de abril 1969
(ño del Guerrillero Heróico)
Cótel de langostinos
Consome Tapioca
Loma a la parrilla
Ensalada de berro
Helados*

Později přišlo ze salonu na promenádní palubu několik černobílých hráčů ve smokingu, dámy v róbách s perlami, zvědavci v koupacích pláštích házeli ledovými úlomky, krátce před půlnocí, ve starém hollywoodském filmu. Bylo vlhko a vedro. Předměstské kino na Calzada de San Miguel se hemžilo polonahými dětmi, které s chichotáním

lezly po špinavých sedačkách. Obraz byl kalný, plný škrábanců, zvuk přeskakoval: zpráchnivělá kopie. Přes sněhobílou palubu hopkala Barbara Stanwyck s Cliftonem Webbem, obraz tancoval, a přesně na čas, jako vždycky, zákonitě následoval chaos. Nezapomeň na ten revolver, myslí na ty smaragdy, na chleby s máslem, na rukopis. Ty si vezmi tu Bibli a já to malé plechové prasátko, co hraje *maxixe* po natažení za ocásek, to tvoje malé prasátko z pestrého plechu, nezapomeň ho.

Delegace, mulatky, commandantes. V jídelně pořád ještě ti hladoví básníci z Paraguaye, co se v cigaretovém kouři hádají s trockisty, a na požárním schodišti ti mladí špiclové, broukající si tiše rumbu, a ti neurčití Češi se svými ulepenými hodinkami a kšeftičky.

Dřív než se stačíš vyděsit, udeří tě hluk jak rána pěstí. Ucho to hned nepochopí, ale v nohách to cítíš: Trup duní, z komínů se valí řvoucí pára, kotle jsou uhašeny, přepážky se neprodyšně uzavrou, stroje se zastaví. Jaké je najednou ticho, úplné ticho, jako ve čtyři hodiny ráno na hotelovém pokoji, když se náhle probudíš a nasloucháš. Žádné známky života. Dokonce i lednice mlčí. I vloupání by teď přišlo vhod, domovní prohlídka, praskání v ústředním topení. Už nikdy nebude takové sucho a ticho jako teď.

Zpěv desátý

Tak tohle je ten stůl, u kterého seděli. Zvenčí, kulatým okénkem vidíš ruského emigranta B., v kuřáckém salónu, kterak rozkládá rukama, zahalen do modrého mraku z kvalitních doutníků, Cuba, značka Partagas, ruční výroba, naprosto šťasten, duchem nepřítomen,

u zeleného stolu, bez ohledu na ledovce, trhliny v trupu, potopy, káže hloučku holičů, hazardních hráčů, telegrafistů o převratu. Vidíš to, ale slyšet to nemůžeš, neboť přes tlusté zvlněné sklo, v němž se zrcadlí mosaz, nepronikne ani hláska. Nezachytíš nic, ale přece chápeš, kam míří, a chápeš, že má pravdu, ačkoli je zřejmě na všechny pravdy pozdě.

Teď si ale všimneš, u vedlejšího stolu, dalšího muže, jak ve vzteku vstává, textilní továrník je to, z Manchesteru, musí se ovládat, když slyší tyhle nesmysly. Ostře popisuje přednosti přísné disciplíny a nutnost autorit, knírek se třese, železná disciplína, říká, je nezbytná, na palubě lodi především. Jeho důvodům pochopitelně nerozumíš, protože je neslyšiš. Ale jen se podívej, jak ti hazardní hráči a telegrafisté krouží krky, jako by koukali na tenis.

Nejradši by se zachránili všichni, ty taky. Ale není to trochu moc na jednu ideu? Partie zůstává nerozhodnuta. Tyhle dva pány nikdo neviděl v záchraném člunu, nikdo o nich už nikdy neslyšel. Jen ten stůl, ten prázdný stůl se pořád zmítá po Atlantiku.

Z němčiny přeložil Pavel Novotný

národní revoluce roku 1945: chtěné, nebo nechtěné dědictví?

Stanislav Kokoška

Když prezident Edvard Beneš v roce 1945 po svém návratu do osvobozené vlasti stručně shrnoval výsledky právě skončené války, vycházel z myšlenkového konceptu, který již dříve popsal T. G. Masaryk ve *Světové revoluci* – v klasickém sociologicko-filosofickém spisu, jenž vytvářel jeden z ideových základů první republiky. V Benešově pojetí nedávno skončená válka představovala „velký historický proces, který bude vždy charakterizovat 20. století jakožto století dvou velikých světových válek a velikých evropských i sociálních revolucí“. Jako zkušený politik, který dobře znal nejenom úroveň předválečné československé politické scény, ale obratně se pohyboval i na mezinárodním politickém jevišti, byl přesvědčen o tom, že Československo vlastně dostalo novou šanci: „Snažíme se – a budeme se snažit – o vybudování republiky takové, o které jsme všichni snili v době našeho boje: lepší, spravedlivější a krásnější, než jak se mohla rozvinouti před touto válkou.“

Myšlenku, že na jaře 1945 nešlo jenom o obnovení svobody, ale současně i o sociální revoluci, rozvíjelo především marxistické dějepisectví. Počátkem šedesátých let minulého století vytvořilo koncepci národní a demokratické revoluce, ve které období 2. světové války a následné osvobození v roce 1945 představovalo první etapu československé cesty k socialismu, jež pak byla završena komunistickým převratem v únoru 1948. Přitažlivost této koncepce spočívala především v tom, že umožňovala opustit vody agitací dějepisectví a začít se věnovat vlastnímu historickému výzkumu. Podle tehdejších historiků v letech 1944–1945 došlo především zásluhou českého a slovenského odboje k odmítnutí předválečné buržoazní republiky a k vytvoření lidově demokratického státu, který byl etnický homogennější vzhledem k připojení Podkarpatské Rusi k Ukrajině a odsunu německého obyvatelstva. Základní výkladové schéma samozřejmě zůstávalo poplatné tehdejšímu politickému názoru: „Protože národně osvobozený boj a revoluce byly problémem celé společnosti, psali například v roce 1965 autoři nikdy nedokončené třísvazkové monografie o československém odboji, „stal se hegemonem v tomto procesu svazek sociálních sil (dělníků, rolníků, inteligence, živnostníků), jehož vedoucí složkou byla dělnická třída v čele s KSČ.“

Cesta k socialismu a její bílá místa

Reformní dějepisectví šedesátých let tak vytvořilo sevřený výklad zlomového desetiletí 1938–1948, ve kterém český a slovenský lid musel v letech 2. světové války projít těžkou existenční zkouškou, aby se pak mohl cílevědomě vydat ke svým šťastným zítřkům. Mimo tento výkladový rámec ovšem zůstávala řada pověstných bílých míst, tabuizovaných témat, která nezapadala do zvoleného schématu. Jednalo se především o problematiku českého nacionalismu a jeho nejradikálnějších poválečných projevů: divokého odsunu německého obyvatelstva a takzvané národní čistoty. Dezinterpretovány současně zůstávaly celé pasáže z historie československého odboje, kdy například ostatní ilegální organizace

byly vykreslovány jako nedostatečně pokrokové, respektive jako přímí zastánci buržoazních poměrů z dob první republiky. Tento přístup mimo jiné na dlouhou dobu negativně poznamenal výklad povstání v květnu 1945, ve kterém komunističtí představitelé České národní rady údajně nevedli boj pouze s německou armádou, ale současně se museli střetávat i s takzvanou domácí reakcí.

Nová historiografická vlna, která se přihlásila o slovo po listopadu 1989, se zatím převážně soustředila na revizi předchozích historických výkladů. Nepřehlédnutelný směr představují autoři, kteří v poválečném období vidí rovněž počátek nějaké nové cesty, ale tentokrát k totalitarismu. Hlavní příčina bývá spatřována především v deficitu demokracie, který nastal tím, že při vytváření osvobozené republiky se nepodařilo udržet kontinuitu s předválečným Československem. S různou mírou negace jsou tak hodnoceny všechny zásadní proměny státu, ať už se jednalo o odsun německého obyvatelstva, změnu mezinárodní orientace třetí republiky, anebo proměny jejího politického systému. Nechybí samozřejmě ani výklady, které za rozhodující znak tehdejší doby považují skutečnost, že komunisté získali významný podíl na vládní moci včetně řízení několika klíčových resortů.

Nacionalismus jako společenský program

Je zřejmé, že rozsáhlé změny v revolučním roce 1945 měly širokou společenskou podporu. Snížení počtu politických stran bylo vnímáno nikoli jako omezování demokracie, ale naopak jako snaha o její rozšíření, protože v období první republiky politické strany především usilovaly o moc ve státě. Obdobně i národní výbory byly považovány za pokrokové správní orgány, protože v jejich činnosti se uplatňovaly prvky přímé demokracie. Jako zcela samozřejmý se rovněž jevil požadavek hospodářské demokracie, který v sobě zahrnoval jak znárodnění klíčových hospodářských odvětví, tak plánované řízení ekonomiky. A žádné velké rozpaky nevyvolával ani termín *lidová demokracie*. Například v programu národně soci-

alistické strany se sice uvádělo, že toto slovní spojení může znít jako pleonasmus („lidová vláda lidu“), ale „určujeme-li svou poválečnou demokracii jako lidovou, [...] pak to znamená, že ve výstavbě nové demokracie ve třetí republice nebude lid pasivním divákem opodál stojícím, nýbrž sám jejím konstruktérem, stavitel, tvůrcem a dělníkem“.

Klíč k interpretaci událostí, které následovaly po skončení 2. světové války, proto představuje především pochopení změn, kterými v předcházejících letech procházela česká společnost. Kolaps Československa v roce 1938 a následná nacistická okupace spolu se staršími vzpomínkami na velkou hospodářskou krizi vytvářely poptávku po zformování moderního, vnitřně silného státu, který by byl schopen čelit podobným otřesům. Československý odboj v letech 2. světové války neprobíhal samozřejmě pouze ve znamení boje za svobodu a demokracii, ale současně usiloval o plné prosazení svého nacionálního programu. Představitelé domácího odboje od počátku války považovali za zcela samozřejmé, že dojde k obnově Československa v jeho historických hranicích a německé obyvatelstvo bude vysídleno. Z řady ilegálních tiskovin a dalších pramenů je současně zřejmé, že frustrace vyvolaná represivními zásahy okupační moci posunovala původní nacionální program až k šovinismu. „Uvědomte si krutý postup Němců proti českým lidem, buďte tvrdí a nemilosrdní. Sentimentalita nemá místa tam, kde národ rozhoduje o svém osudu,“ psalo se například už na podzim 1939 v jednom z ilegálních letáků.

Stejně radikálně se ovšem česká společnost obracela i do vlastních řad, pokud šlo o potrestání národních zrádců. Již ve výše zmíněném letáku k nim patřili nejenom udavači a konfidenti, ale i váleční šmelináři a přední členové agrární strany, kteří se už před okupací měli provinít vůči českému národu. Pro průběh národní čistoty byly typické především žaloby podle tzv. malého dekretu, jímž se trestaly delikty proti národní cti. Obdobně se postupovalo například i ve správním řízení při vydávání potvrzení o národní spolehlivosti. Zejména historizující publicistika v této souvislosti zdůrazňuje, že národní

očista se stala často zneužívaným prostředkem k vyřizování osobních účtů. Nicméně samotný princip opět vycházel z nacionalistického konceptu: nikoli soudní, ale byrokratická mašinérie rozhodovala o tom, kdo je nadále plnohodnotným příslušníkem národa a kdo naopak bude vystaven nějaké formě trestu.

Selektivní přístup k dějinám

Problémy s popisem českého a slovenského nacionalismu mělo již marxistické dějepisectví, které z ideových důvodů potřebovalo zahrnout do svých výkladů alespoň nějakou formu internacionalismu. Určitý manévrovací prostor nabízela jenom myšlenka slovanské vzájemnosti, jež ovšem v tehdejší české společnosti rezonovala především jako protiváha pangermanismu. Podobný selektivní sklon k minulosti ovšem vykazuje i dnešní doba, která je založena na konceptu občanské společnosti. Na jedné straně se sice hlásíme k hrdinům z let 2. světové války, kteří bojovali „za svobodu a demokracii“, ale na druhé straně zní skoro až nepatříčně připomínka, že nosnou linií tohoto boje byl nacionalismus.

Z historického pohledu přitom platí, že nelze popsat vývoj české společnosti v minulém století, pokud se nebudeme snažit porozumět tehdejšímu nacionalismu a jeho proměnám. „Risorgimento“ stálo u vzniku Československa a radikální nacionalismus, požadující stát bez německé menšiny, se postaral opět o jeho obnovu. Nezrodil se však sám od sebe, ale byl reakcí na ohrožení národní existence. Současně však o něm platilo i to, že se snažil dívat do budoucnosti. Podle známého literárního vědce Alberta Pražáka povstání v květnu 1945 sice napravovalo historické křivdy, ale od dřívějšího vzniku Československa se lišilo svým sociálním zaměřením: „Pojal v své pojetí revoluce i 14. říjen roku 1918, tj. sociální doosvobození lidových zástupů.“ Vysídlení německého obyvatelstva tak nepředstavovalo v pojetí českého radikálního nacionalismu hlavní cíl jeho politického programu, ale bylo pouze jedním z prostředků, s jejichž pomocí se Československo – jak chtěla věřit velká většina společnosti – mělo stát skutečným domovem pro všechny Čechy a Slováky. Národní revoluce roku 1945 znamenala zásadní změnu kurzu v dosavadním vývoji československého státu. Sama o sobě však ještě nepředstavovala začátek cesty k nějaké nové diktatuře. K tomu, kam bude směřovat další vývoj, bylo totiž třeba rovněž rozhodnout, kdo se postaví do čela národa a začne určovat jeho kroky.

Autor je historik, pracuje v Ústavu pro soudobu dějiny AV ČR a k tématu květnové revoluce vydal monografii Praha v květnu 1945: Historie jednoho povstání (Praha 2005). V příštím čísle přineseme článek Martina Kováře o anglických revolucích 17. století.

VÝTVAR

Pluriform & Simultaneous, což přeloženo do češtiny zní *Vícetvarový & Simultánní*, je název výstav současného holandského malíře Jana van der Pola (nar. 1949), kterou pořádá Galerie Jiří Švestka v Praze. Představuje tak aktuální tvorbu umělce předního evropského formátu zahrnující soubor sedmnácti olejomalb a cyklus šedesáti kreseb. Těžiště témat, která van der Pol zpracovává, spočívá především v nynější realitě, nikterak přikráslené a často mírně provokující. Výtvarník se zabývá jak figurou, tak krajinomalbou – v této krajině však nikdy nechýbí známky působení člověka, jehož zásahy z mého pohledu vyznívají na van der Polových plátnech až agresivně, narušují harmonii a vnášejí do prostředí šed a průmyslovost. Ani lidská figura zde povětšinou nepředstavuje žádný ostrůvek optimismu, naopak vystupuje například jako voják či obět vraždy. Autor často volí kompozici obrazů tvo-

řenou dvěma a více horizontálně oddělenými vizuálními celky, které spolu mohou, ale nemusí souviset. Efekt, jímž tyto skládky působí na diváka, je nicméně velice plodný a pozorného návštěvníka nutí k vymýšlení příběhů, které by zdánlivý komiks vysvětlily. Snahu odůvodnit si sdělení předkládaného díla umocňuje i galerijní praxe, kdy exponáty nejsou přímo opatřeny popisky. Některá tato „dvojjplátna“ přinášejí kombinace konkrétní a abstraktní malby, čímž snad mohou navazovat na tvorbu a myšlenky

lova díla nelze odbýt letným zhlédnutím. Výstava je přístupná od úterý do soboty od 11 do

o výtvarném vyjadřování reality *Pieta Mondriana*. Ani kresebný cyklus nazvaný *From the drawing book Nightbook Nightworld* nenabízí oázu předžvýkaného vysvětlení toho, „co tím chtěl autor říci“. Skvěle zvládnutá kresba, která je dalším z dědictví holandské umělecké tradice, již v sobě van der Pol nezapře, zpracovává řadu témat od lidského portrétu po velblouda vezoucího se na korbě automobilu; van der Po-

18 hod. na adrese Biskupský dvůr 6, Praha 1 do 15. června 2013, vstup je volný. ■ Galerie Na shledanou, která se nachází na hrbitově ve Volyni, připravila výstavu Jana Turnera **Mistrovství života**, jejíž východiska předznamenává umělcův text: „no zatím tam přibyla věta »potlačená hrůza ze smrti způsobuje vleklou smrt za živa«. Tu bych tam rád napsal poměrně velkýma písmenama + teda ten mrtvej robot, náhrobky, ta dvě videa (hajzlpapíry jsem přestříhal), nějaké minimál na téma „úzkost“ asi dvě čáry blízko sebe + nápis, pak třeba kresba, jak koule říká čtverci čtverče, a nějaký ten medvídek, nebo co vyplyne... nakreslil bych tam rád nějaký panáček, abych si tam zakreslil, tak to se tam asi opiju, a pak se uvidí, když tak se to zatře.“ *Nastíněná umělecká událost potrvá do 30. června.*

Vladka Kuchtová

KLIKATÁ POUŤ K REGISTRovanému PARTNERSTVÍ

**Jan Seidl: Od žaláře k oltáři.
Emancipace homosexuality v českých
zemích od roku 1867 do současnosti
Host, Praha 2012**

V loňském roce vydalo brněnské nakladatelství Host přelomovou monografii s názvem *Od žaláře k oltáři*, kterou napsal kolektiv autorů v čele s badatelem, pedagogem a překladatelem Janem Seidlem (nar. 1981). Autoři zde na základě bohatých pramenů – ať už se jedná o soukromou korespondenci či materiály úřední povahy (udání, záznamy ÚV KSČ apod.), ukázky z tisku, působení gayů a lesbiček v rámci emancipačního hnutí nebo zdokumentované výroky současných zákonodárců – demonstrují trnitou cestu, kterou se homosexuálové museli během dlouhých let prokřesit až ke kýženému registrovanému partnerství, jež prozatím představuje nejvyšší metu jejich snažení. Čtenáři recenzované knihy s podtitulem *Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti* by mohli dle jejího názvu a priori soudit, že uzákoněním registrovaného partnerství v roce 2006 se proces emancipačního úsilí v této oblasti již završil, ale opak je pravdou. Jan Seidl v úvodu své práce uvádí: „... zmínku o »oltáři« v názvu monografie je třeba číst jako metaforu – neodkazuje ani tak ke stávajícímu institutu registrovaného partnerství [...], jako spíše k neukončenosti těchto procesů, jejichž aktéři ve všech obdobích sledovaných v této práci usilovali – a usilují i po uzákonění registrovaného partnerství – o přibližování psaných i nepsaných práv spojených s homosexuální situací k právním pojmům se situací heterosexuální.“ V první kapitole – „Mechanismy a míra trestněprávní perzekuce homosexuality podle trestního zákona z roku 1852“ – se Jan Seidl společně s kolegou a nezávislým publicistou Lukášem Nozarem podrobně zabývají § 129 b) trestního zákona, jenž v českých zemích platil téměř po jedno století. Autoři se zde pokusili detailně zmapovat, jak tento paragraf, který přežil několik vládních garnitur, zasahoval

v praxi do osudů homosexuálně založených osob. Druhou kapitolu s názvem „Homosexuelní“ jako nová entita v české společnosti v období rakousko-uherské monarchie“ uvádí privátní dopis z roku 1867 – adresovaný hannoverskému právníku Karlu Heinrichu Ulrichsovi (1825–1895), v němž se jistý český aristokrat vyznává ze svých platonických sklonů k mladým hochům. Ulrichs, veřejně činný průkopník v boji za práva sexuálů, vypracoval vlastní teorii homosexuality – tzv. *uranismu*, který zjednodušeně vystihuje věta: „Anima muliebris virili corpore inclusa“ (*Ženská duše v mužském těle*). Na Ulrichsovu tezi homosexuality jako „projevu třetího pohlaví“ navázala řada osobností, o nichž Seidl pojednává v následujících podkapitolách. Za zmínku stojí kupříkladu spisovatel a dobrodruh Karl Maria Kertbeny (1824–1882), jenž podobně jako Ulrichs plédoval za zrušení trestnosti homosexuality a jemuž je připisováno autorství neutrálně zbarveného termínu *homosexuál*. V rámci druhého oddílu je dle mého soudu přínosná kapitola „Medicinalizace homosexuality“, která pojednává o pozvolných změnách v nahlížení na danou problematiku od poloviny 19. století. V této době se začíná operovat s „teorií vrozené inverze“, na jejíž bázi neměla být vrozená forma homosexuality – která byla klasifikována jako psychická porucha – přísně trestána, nýbrž léčena. Naopak homosexualita získaná byla považována za zhoubnou a odsouzeněhodnou. V českých zemích tyto ze zahraničí implantované názory propagoval profesor soudního lékařství Václav Bělohradský (1844–1896). „Spor Moderní revue a Naší doby“ je název další kapitoly, která taktéž spadá do druhého oddílu. V centru pozornosti zde stojí ostře sledovaný soudní proces z Velké Británie, který byl veden proti Oscaru Wildeovi. Tento dramatik, prozaik, básník a esejista obviněný z homosexuality rozpoutal vášnivé debaty i v našem soudobém tisku, přestože před vypuknutím celé aféry nebylo žádné z jeho děl do češtiny přeloženo. Na stránkách časopisu *Naše doba* se k Wildeovu skandálu vyjadřuje i redaktor pišící pod pseudonymem Sursus, a to pozdější první hlava Československa –

Tomáš Garrigue Masaryk. Třetí oddíl je věnován snahám o sociální emancipaci homosexuality v období první republiky. V samostatném Československu byli vtrvalými zastánci boje za odrestnění homosexuálních styků například advokát František Čerovský (1881–1962) či psychiatr a sexuolog Hugo Bondy (1897–1939). Tento oddíl referuje též o homosexuálním tisku třicátých let – časopisech *Hlas sexuální menšiny* a *Nový hlas*. Navzdory veškerému úsilí vynaloženému jednak z řad odborníků, jednak z okruhu samotných homosexuálů se trestnost homosexuality v masarykovském Československu zrušit nepodařilo. K jejímu odrestnění dochází paradoxně až v období „vlády jedné strany“, které zachycuje oddíl čtvrtý – „Zmírňování trestnosti homosexuality za komunistického režimu“. Poslední celek s názvem „Gay a lesbická emancipace v českých zemích od konce osmdesátých let 20. století“ se koncentruje zejména na homosexuální aktivismus po pádu komunismu až do roku 2011. V samém závěru kapitoly se hovoří o prvním festivalu Prague Pride, který vyvolal nevoli Hradu a jeho aktéři si „vysloužili“ označení „deviantní spoluobčané“. Václav Klaus prohlásil, že v tomto festivalu nevidí projev homosexuality, nýbrž „homosexuálnímu“, kterého se obává. Copak je špatného na tom, když ulicemi korzují zamilované páry opačného pohlaví? Nebo je snad lepší narážet na amnestované zločince s nekalými úmysly? Doufám, že budoucí kroky gayů a lesbiček nebudou muset kvůli zkratnému smýšlení některých politiků směřovat od oltáře zpět k žaláři. Autorům recenzované monografie nelze v žádném případě upřít erudici v daném oboru, ani smysl pro detail. Preciznost, s jakou Jan Seidl a kolektiv vypracovali poznámkový aparát, řadu příloh a několik rejstříků, zaslouhuje uznání. Každý z pěti výše popsaných oddílů doprovází bohatá bibliografie, z jejíž povitého zpracování by si měli vzít příklad všichni tzv. rychlostudenti a plagiátoři nejruznějších akademických prací. Přes všechny klady, kterými kniha bezesporu disponuje, působí místy trochu fragmentárně. Domnívám se, že za tímto dílčím nedostatkem může stát snaha autorů podat čtenáři co nejobsáhlejší penzum informací.

Dále bych titulu vytkla některé spekulace, jimiž se autoři – podle mého názoru – pohybují na tenkém ledě. Kupříkladu: „...vystoupení Moderní revue v souvislosti s Wildeovou aférou spadá do období, kdy byl Jiří Karásek ze Lvovic hluboce ovlivněn svým vztahem s přítelem, který žil ve Vídni, kam za ním Karásek dojížděl. Třebaže neznáme jeho identitu, z Karáskových Pamětí vyplývá, že jejich vztah trval asi čtyři roky... Stejně tak je ovšem možné, že údaje o vídeňském příteli jsou alespoň zčásti Karáskovou záměrnou mystifikací.“ V poznámce stojí: „Bohemista Roar Lishaugen shrnuje, co Karásek o svém vídeňském příteli prozradil: byl potomkem českého hraběcího rodu, který se proslavil v rakouských dějinách. [...] v literárněvědném bádání došlo k několika pokusům o určení identity Karáskova vídeňského přítele, avšak žádný nebyl korunován úspěchem. [...] domníváme se [Jan Seidl a kolektiv], že pakliže by nešlo o Karáskovu fikci, mohla by tato osoba být totožná s Podřipským anonymem, a tedy případně i s českým šlechticem, který si roku 1867 dopisoval s Karlem Heinrichem Ulrichsem. V tom případě by se narodil kolem roku 1841, v době známosti s Karáskem by mu bylo kolem padesáti let a zemřel by ve věku přibližně osmdesáti let.“ Monografie *Od žaláře k oltáři* představuje bezpochyby pozoruhodný titul, a to nejen v oblasti studia homosexuality a její emancipace; přináší i cenné informace z dalších oborů, ať už jde o sociologii, historii, právo, medicínu či literaturu. Bohužel recenzovaná kniha pokulhává jazykově, čímž snáším kritiku na hlavy redaktorů, kteří v textu ponechali některé do očí bijící nečeské formulace. Pro ilustraci uvádím například výraz „*homosexuální situace*“ namísto situace homosexuálů (viz úvodní citace Jana Seidla); „[...] *když byl Jiří Karásek ze Lvovic hluboce ovlivněn svým vztahem s přítelem*“ (viz excerptce výše) – zde je možná jen vazba „vztahem k příteli“; nesprávně „*stejně tak*“ se objevuje místo „práve tak“ aj. Navzdory jazykovým prohřeškům však považuji knihu *Od žaláře k oltáři* za dobrou volbu pro všechny čtenáře, kteří se chtějí blíže seznámit s otázkami a problémy homosexuality ve společenském kontextu.

Marika Kimatraiová

MEZIVÁLEČNÉ FILMOVÉ ČASOPISY A JEJICH ČTENÁŘI

**Markéta Lošťáková: Čtenáři
filmu – diváci časopisu. České filmové
publikum v letech 1918–1938
Pistorius & Olšanská, Příbram 2012**

Edice Scholares příbramského nakladatelství Pistorius & Olšanská vychází od roku 2003 a je realizována v rámci semináře nakladatelské praxe, který probíhá v Ústavu pro českou literaturu a literární vědu FF UK. Nejnovějším přírůstkem edice je útlá, příjemně vypravená knížka, přičemž její obsah tentokrát pochází rovněž z pražské Filozofické fakulty UK. Jedná se o publikaci Markéty Lošťákové *Čtenáři filmu – diváci časopisu*, jejímž jádrem je oceňovaná autorčina magisterská práce.

V centru pozornosti autorky stojí prvorepublikové filmové magazíny a časopisy, jejichž počet rapidně narostl po roce 1918, podobně jako nastal rozmach celého kinematografického průmyslu. Poctivou analýzou materiálu Lošťáková identifikuje způsoby navazování komunikace mezi filmovými periodiky a recipientem, obzvláště si pak všímá obrazů publika v těchto tiskovinách. Sleduje tak na jedné straně strategie, jimiž časopisy oslovovaly masové diváctvo a udržovaly jeho zájem, na straně druhé konstruuje představu ja-

kehoši modelového čtenáře filmových časopisů.

Prvním krokem badatelky je logicky evidence dostupných pramenů, jejich klasifikace a charakterizace. Poukazuje na poměrně velké množství filmových časopisů mezi válkami, z nichž se ovšem velká část neudržela na trhu ani celý rok. Konstatována je výrazná odvozenost magazínů od amerických vzorů, včetně přebírání hotových textů a způsobů propagace, což souvisí s celkovou dominancí hollywoodské filmové produkce v Československu i ve světě od 1. poloviny 20. let. Lošťáková si také všímá, že diskurs filmových časopisů kopíroval způsob narace typický pro kinematografii (např. u životopisů hereckých hvězd) a postupy brakové literatury. Filmový divák a čtenář zábavných filmových magazínů jsou následně včleněni se čtenářem brakové literatury do kategorie masového konzumenta popkultury. Autorka tak předpokládá, a nejspíš oprávněně, že diváky komerčních filmů a čtenáři zábavních periodik či triviálního čtiva byli titíž lidé. Přesto z dobových reakcí vyplývá nadhodnocování knihy (a divadla) oproti kinematografii, jejíž recipienti jsou považováni za pasivnější, a tudíž snáze ovlivnitelné. Paradoxně tak „*literatura, byť braková, byla pro mravokárce mnohdy cennější než hraná kinematografická produkce*“ (s. 32). Stereotyp kina jako nebezpečně působivého, zneuží-

tehného a mravnost ohrožujícího média pak přetrvával až do konce 20. let – ztemnělý kinosál byl např. považován za místo sexuálního obtěžování a chaotické nedisciplinovanosti. Ona mravokárnost je projevem intenzivní snahy o formování (vkusu) masového publika pomocí osvěty, což se ukazuje jako důležitý moment kulturních dějin první republiky. Za nejhoršího poškozovatele mravů byla pokládána pornografie, ale také proti zábavným magazínům a obecně proti kýči byl veden nelitostný boj.

Mezi základní strategie, jimiž filmové časopisy udržovaly pozornost masových čtenářů, patří podle Lošťákové sebechvála a pomlouvání konkurence, odsouvání žádaného materiálu (např. soutěže), iluzorní dialog s recipientem, anketa, různé druhy her nebo romány na pokračování. Klíčová strategie se pak odvíjí od skutečnosti, že většina z periodik byla orgánem některé filmové distribuční korporace, která je financovala. Magazíny totiž vytvářely zdání, že jsou součástí světa showbiznysu, který je vyplněn nablýskaným životem hvězd, slávou, bohatstvím a nevěděními zážitky. Skrze časopisy mělo být možné přiblížit se tomuto ideálnímu světu. Na jejich stránkách čtenáři proto nacházeli rady, jak se stát hercem, doplňované stereotypními příběhy o proslavení původně neznámých hvězd. Iluzi dosažitelnosti herecké kariéry

přítom podporovala dobová standardizace filmových charakterů, a tedy zastupitelnost různých herců a hereček v jimi představovaném typu. Ilustrativní je v tomto smyslu úsměvná kauza Willyho Čakana, což byl podivín, jenž ve 2. polovině 30. let bombardoval svými dopisy listárnu *Kino-revue* a sverpě se dožadoval šance zazářit ve filmu, neboť se považoval za inkarnaci Rodolpha Valentina, slavné filmové hvězdy 20. let. Čakan neváhal v zájmu splnění svého snu dokonce fingovat vlastní sebevraždu a stal se sledovaným úkazem. Otázkou ovšem zůstává, zda celý jeho případ, který se těšil velkému zájmu čtenářů, nebyl redakčním falzem. Dalším otázkou je, zda dnešní konzumenti zábavních magazínů na lesklém papíře dokážou lépe odolávat jejich manipulativním, v mnohém sofistikovanějším technikám. Jak Lošťáková v závěru podotýká, současná oblíbenost fenoménu typu Superstar by tomu příliš nenavědčovala.

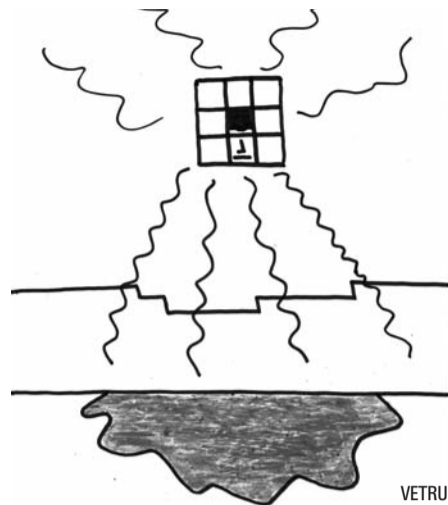
Momenty podobné Čakanově kauze nicméně prokrvují někdy poněkud suchý a popisný výklad. Kniha pravděpodobně zaujme pouze úzký okruh specializovaných odborníků, spíše než o filmové vědce by ale mohlo jít o zástupce mediálních studií.

Zdeněk Brdek

Země česká, marode, zpívám píseň, abych tě oslavil. A už se těším na nově. Země česká, marode, zvracím krev, bijí se v prsa, kopce, dálnice a já, to vše před tváří anděla plesá. Svatý Václave, ty cizí a jeden z nás, zavinišli tě do krve proto, aby z nás nebyli Němci, ti pofranštělí uzdisráči, aby z nás nebyli Švýcaři, v rozměru fangle jedna ku jedné, aby z nás nebyli Slováci, ta komunita semknutá kolem emo telenovel, ta parta, kterou si nevyfotí ani šilný Japončík na své pětiminutové dovolence? Jojky, kdybys ty, země česká, morde, byla nadnárodní konglomerací! Takhle musím říct jen: Jojky, to jsem ale nešika! – Rozlil jsem pivo, ztratil jsem tvář. Už se těším na nové rajtky, neboť nad Hradem fábor s hvězdami na modrém poli plápolá. A nad vyhaslou kuchyní, které experti sebrali všechny hvězdy od Michela, splihle visí černej praporek a Češi zase po letech podepisují petici proto Zimě, proti paní Moraně. Kde furt bereme tu odvahu? Vlastně jsme to my – ta vlast! ■ Tolik let už jsem neviděl elfa, a dávno to je, co jsem v lesní tišině u satelitního městečka za Bilou potkal velkého boha Pana. Pohunek boha Pana, snad oegypan, snad hemipan, tehdy si činil veliké nároky na mou duši, namouduši. Teď už nikdo žádné nároky nemá. Očekával bych ze strany své duše revulsivu, to, že vůči všem očekáváním je vše náhle uzdravené. Ano, vyjdu ven, a je zatracený duben, pod střechou visí rampouchy, špinavě žluté rampouchy, které omrzly. Ve zrudně zmrzlém odpolední potkám životem a dlouhou zimou omrzelé rampouchy. ■ Desetkrát obejdu svět, na písčiny dunách

nařím slunce, na pákistánské hranici se nechám unést tím stejným sluncem, na řece Kongo spatřím odraz hald pod Litvínovem, v horách nad Litvínovem poznám nudu Himalájí. A pak se konečně někde vykoupnu v moři. To je to jediné, všude jiné, teplé nebo ledové. Desetkrát teď obejmu tě, budeš jako moře, všude jiná, teplá a ledová. ■ Pěsti otevřu konservu a nožem, který je na nic, si rozřizu svalstvo. Napadl bych kudlou játra, kdybych věděl, kde jsou. Je ve mně veliká vůle a touha navléci si brnění ze zmasakrovaných plechovek. Je ve mně basamafousama vůle a absolutní touha postavit se světu, ve kterém se továrny na plechovky stěhují na východ, kde káva Jihlavanka není z Jihlavy, kde matka porodí dítě, které vyrobili v Číně. To a mnoho jiných věcí má na srdci každý z nás a každý se chce vyjádřit, jakkoli ví, že každé jeho slovo dopadá na hranu vesmíru a tak ji rozresonuje, že plechovkový rytíř má co dělat, aby vesmír znovu ukotvil. ■ Já jsem brečel u všech seriálů, z mých kanálků odtékala krev plná citů. Posílal jsem peníze všem trpícím psům a fenkám, na slovenské televizi jsem za vás prožíval soudní pře extrémních rodin. Já jsem chcal vzteky, když Alonso vybržďoval ve Velké ceně Kataru piloty formule jedna. A ty se chlubíš tím, že díky mé nepřítomnosti jsi mohl dát nerušenou řeč se všema těma krásnejma intelektuálkama ve střední Evropě? Možná jsi to vykomunikoval s jejich vaginama, ale jejich duše byly tam – se mnou: u psů a fenek, u psů a fenek seriálů, a psů a fenek seriálů soudních při extrémních rodin. A pak-li si myslíš, že nyjčko lžu

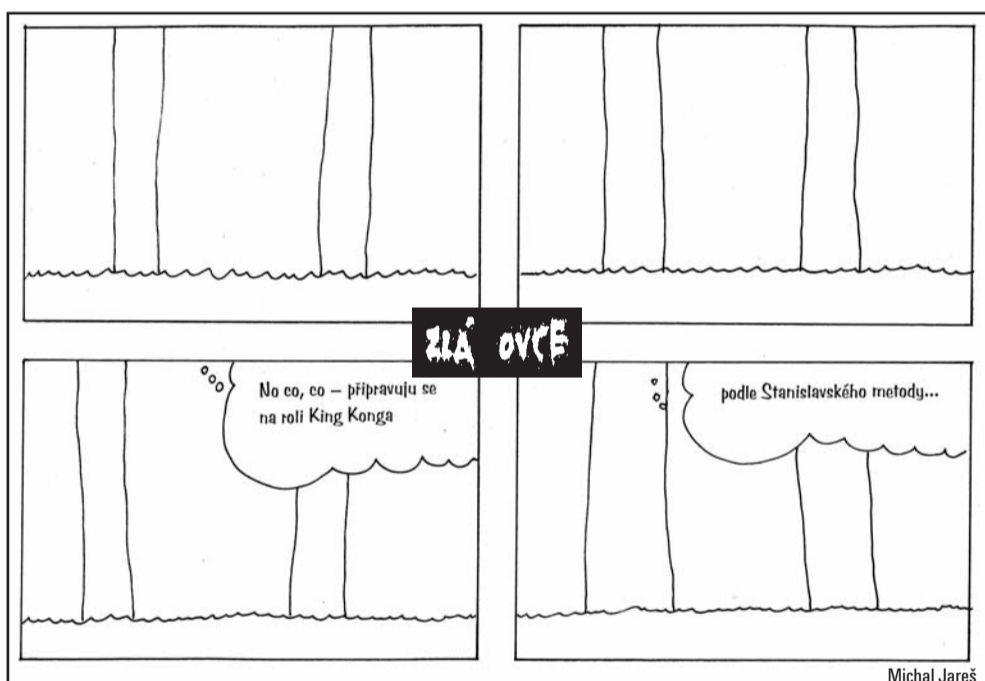
VETRUGIN

Positivní energie doktora Ebolita zvrhla se v paprsky smrti

a přeháním, odpřísáhnú ti na místě, že jsem tě tam viděl taky. Byli jste tam spolu – dva broky vedle sebe. ■ Nikdy jsem nečetl knihu kapitána Picarda *Hitler v nás*. Nevím, o čem je, ale představa, že bychom se za Hitlera v sobě měli stydět, mně svírá pysky. Je Hitler v nás? Je to příliš velký morální apel. Jsme příliš obyčejní. Věc se má tak, že Tom Cruise se skrývá v každém z nás. Není snad v tobě kus hezounka? Kus herce? Kus kus? Zasluchl jsem, jak jedna feministka na festivalu poesie zvolala: „V každém Banderasovi je kus ženský!“ Byla to skácelovská feministka, neboť potom dodala: „Tom Cruise zpívá v každém z nás. Hitler zbývá v každém z nás. Co zbylo z anděla?“ Teď mě napadá, že to možná vůbec nebyla feministka, protože

mě napadla. ■ *Snídaně šampionů* je každému u piči. Děvčata a chlapci, nikdy na tom nebyla literatura jako teď. Můžeme jí plivat do ksichtu. A přesto zůstane naděje. Byron umřel ve válce, která ho nezajímala. Máchu kritici ponížili na nejnižší možný level. Chybělo málo, aby se stal právníkem v tom mrtvém městě nad Labem. Páni moci drželi stráž nad Hrabětem. Vítězové *Šrámkovy Sobotky* měli za to, že jsou v cajku. Devadesát procent nositelů Nobelovy ceny si ji zasloužilo leda za trest. Děvčata a chlapci, ani nevíte, jak jsem rád za každého dobrého básníka – za básníka, který ovládne přinejmenším stránky *Hostu a Tvaru*, za takového básníka, jenž jako králík v šatech nebo rudá fenka pochopí, že *Snídaně šampionů* není nikomu u piči. ■ Když je někdo tesař, odpoví na otázku, co děláte, že je tesař – když někdo pracuje v marketingové agentuře, odpoví na otázku, co děláte, že chodí do práce – když je někdo básník, odpoví na otázku, co děláte, že jeho povoláním jest pouštět draka – jak pravil Jakub Deml. ■ Psal jsem recenzi na knížku, která mi – čistě z principu svého početí – není sympatická. Psal jsem o ní však dobře. Byla zatraceně dobře napsaná. Čtenář recenze mi napsal: „Konečně jste udělal, co sám hlásáte, vyvolal jste impresi, v pár slovech jste autora vyvýšil a sejmul zároveň. Hlupák tápe.“ Taky jsem tápal, ale pak jsem se podíval na původní znění recenze. Ano, vynechal jsem slova jako *zóna pro čurizóny a thajská pička*. Víte, o jaké recenzi mluvíme? Sám jsem to už zapomněl.

Patrik Linhart

OHNIŠKO

O PŮVABU NAVÍC

Zvěděl jsem u své ranní kaše, že americký prezident má trable. Řekl o jakési političce v záplavě srdečných komplimentů, že je *navíc i půvabná*. Rázem byl na všech sítích pavouky a pavoučicemi džendrové korektnosti obviněn ze sexismu & God knows čeho ještě. A hned ho poštváli: jestli prý by tohle řekl o nějakém muži, ha!? „Ha ha ha,“ směju se do vloček, „a proč by to asi tak dělalo...“ Může být básník prezidentem? Smí být prezident básníkem? Napsal Miloš Zeman v dospívání byt jedinké plaché dvojverší různolící milé své? To *Meduňka Růžová* v dospívání sichr stvořila leccos, a nejen plachého. A už toho nenechala, a tak nás tu teď ob týden ping-ponguje hlava nehlava. Ale má pech, holka

jedna v bylinně nevinné masce. Brouzdaje včera závatně voňavým večerem kolem Žofina, spatřil jsem náhle, které hlavě ta prořiznutá pusa patří. A víte jak? Věřte nebo ne, pomněl jsem pouhopouhé věty z jakéhos dávného textíku. A třebaže tomu let jak máků, nezaměnitelná dikce oné sentence se spletla s dikcí vět, jež najdete o sloupek níže, v jeden cop a švihla mě jako bič boží. Vždyť *Melissa Pink* je přece...! Vám ne, bystří čtenáři a přítulné čtenářky: nebudu kazit hru. Ale jí, až potkám ji, prozradím, kdo ona je. Ne abych trumfoval – leč toliko plaše zalichotil půvabným jejím slovosledům. Jako že se Barack jmenuju, tichou jí poklonu k podpatkům vysokým složím. Nebo ne?

Milan Ohnisko

VYSOKÉ PODPATKY

THE TIMES THEY ARE A-CHANGIN'

Nestůj a pojď, u nás máme mejdan! A tam party girl nesmí chybět! Mánes umělcům, volám! V jednom tahu se 18. a 19. dubna kolem někdejších Štítkovských mlýnů střídaly performance výtvarníků s prohlášeními kunsthistoriků, teoretiků, kritiků, kteří předávali mikrofon básníkům a hudebníkům. Na pravém břehu Vltavy demonstrativní okupace budovy někdejší prestižní galerie současného umění, z její druhé strany na Slovanském ostrově holučičí idyla s výtvarnými dílnami pro děti.

Podle demonstrantů se dvakrát ukradená budova Mánesa stala symbolem negativních důsledků privatizace kultury. Zbýlých 22 členů S. V. U. Mánes se domu zcizeného v padesátých letech ideologicky prověřeným výběrovým Svazem československých výtvarných umělců v táhlém soudním sporu nedovolalo. To Obec spisovatelů dvacet let zamrazené finanční zdroje normalizační vymazaného Seifertova Svazu českých spisovatelů získala. Pár milionů, zámek, nějaký ten hotel u jezera, jen nakladatelství se nevrátilo. Devadesátá léta s restitučními a dramatickou proměnou knižního trhu udělala

své. Do privatizačního rybníku ale jako mrštná štika vplula Nadace českého výtvarného umění. A nešlo jen o vltavskou základnu dostavěnou roku 1930 Otakarem Novotným, ostatně už ve třicátých letech vysmívanou pro architektony ústupky objektivce. S. V. U. Mánes se totiž nemohl spoléhat na státní podporu, na mecenáše, tím méně na granty. Dům zatížený půjčkou musel na výstavní činnost vydělat. Vedle dvou kaváren tu byla trafika, prodejna vín, autosalon. Přesto se budova, kloubící v sobě dávnou tradici zosobněnou renesanční věží a moderní účelovost, stala centrem umělec-

kého života. Tepal nejen na terasách u kavárenských stolků, ale především ve výstavním sále – v 21. století umělecky pustém.

Nejmłodší generace umělců symbolickou okupací o sobě dává vědět. Vysílá jasnou zprávu. Nechceme zprivatizované umění. A nechceme uzavřené spolky, jež neplní své poslání. S. V. U. Mánes má za sebou 125 let, Umělecká beseda letos slaví 150. výročí. Pár desítek členů na ztuchlých vavřínech vzpomínají na zašlou slávu. Ale – teď ke spaní vhodná chvíle není. Je za pět minut dvanáct a čas nechce stát... každý ví – časy se mění!

Vaše Melissa Pink

Ročník XXIV. Vydává Klub přátel Tvaru. Vychází s podporou Ministerstva kultury České republiky, Státního fondu kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Šéfredaktor Adam Borzič. Redaktoři Roman Kanda (zástupce šéfredaktora), Svatava Antošová, Wanda Heinrichová (recenze), Michal Škrabal a Milan Ohnisko. Tajemnice Andrea Bláhová. Korektorka Petra Patáková. Předseda Klubu přátel Tvaru Pavel Janoušek. Adresa redakce: Na Florenci 3, 110 00 Praha 1, telefon 234 612 398, 234 612 399. E-mail: redakce@tvar.cz. Redakci nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Podle grafické osnovy Lukáše Pertla úprava, sazba a zlom programy QuarkXpress 7.5 a Adobe Photoshop 7 CE Stanislav Dvorský. Tisk Calamarus, s. r. o., Praha. Rozšiřuje A. L. L. Production, spol. s r. o., První novinová společnost, a. s., Mediaprint & Kapa Pressegrasso, spol. s r. o., MediaCall, s. r. o., a redakce. Předplatné ČR: Call Centrum, tel. 234 092 851, fax 234 092 813, e-mail: predplatne@predplatne.cz, http://www.predplatne.cz; redakce Tvaru. Předplatné SR: L. K. Permanent, s. r. o., P. P. č. 4, 834 14 Bratislava, tel. 00421 7 44 453 711, fax 00421 744 373 311. Objednávky do zahraničí: A. L. L. Production, spol. s r. o., Hvozdňanská 3-5, Praha 4 a redakce Tvaru. Předplatné může být hrazeno v eurech. Distribuce pro nevidomé: Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR – SONS – Na Harfě 9, P. O. Box 2, 190 05 Praha 9, tel. 266 038 714, http://www.brailnet.cz

2013/10

www.itvar.cz • MK ČR E 5151 • ISSN 0862-657 X • F 5151 46771 • 30 Kč • 16. května 2013

tvar
LITERÁRNÍ OBŤYDENÍK